

1552.

Na osnovu člana 3 stav 9, člana 4 stav 6 i člana 5 stav 7 Zakona o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda („Službeni list CG“, br. 51/17 i 33/26), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede donijelo je

**PRAVILNIK
O IZMJENAMA I DOPUNAMA PRAVILNIKA O OPŠTIM I POSEBNIM
STANDARDIMA ZA STAVLJANJE NA TRŽIŠTE VOĆA I POVRĆA***

Član 1

U Pravilniku o opštim i posebnim standardima za stavljanje na tržište voća i povrća „Službeni list CG“, broj 45/18) član 2 mijenja se i glasi:

„Ovaj pravilnik ne primjenjuje se na:

- 1) nekultivisane (samonikle) gljive, oznaka KN od ex 0709 51 do ex 0709 56 i oznake KN 0709 59;
- 2) kapari, oznake KN 0709 99 40;
- 3) gorke bademe, oznake KN 0802 11 10;
- 4) oljuštene bademe, oznake KN 0802 12;
- 5) oljuštene lješnike, oznake KN 0802 22;
- 6) oljuštene orahe, oznake KN 0802 32;
- 7) oljuštene pistacije, oznake KN 0802 52;
- 8) oljuštene makadami orahe, oznake KN 0802 62;
- 9) oljuštene pinjole, oznake KN 0802 92;
- 10) pekan orahe, oznake KN 0802 99 10;
- 11) ostale orašaste plodove, oznake KN 0802 99 90;
- 12) suve banane za kuvanje, oznake KN 0803 10 90;
- 13) suve agrume, oznake KN ex 0805;
- 14) mješavine tropskih orašastih plodova, oznake KN 0813 50 31;
- 15) mješavine ostalih orašastih plodova, oznake KN 0813 50 39;
- 16) šafran, oznake KN 0910 20;
- 17) voće i povrće proizvedeno na registrovanom poljoprivrednom gazdinstvu na površini manjoj od 0,5 ha po vrsti i koje se prodaje na pijaci na malo i drugim mjestima (sajmovi, izložbe) ili na sopstvenom gazdinstvu.“

Član 2

U članu 6 stav 2 poslije riječi: „podnosi se“ dodaju se riječi: „organu uprave nadležnom za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (u daljem tekstu: Uprava) ili ovlašćenom pravnom licu“.

Na kraju stava 3 tačka se briše i dodaju se riječi: „ili ovlašćeni trgovac.“.

Poslije stava 3 dodaje se novi stav koji glasi:

„Popis ovlaštenih trgovaca vodi i ažurira Uprava i objavljuje ga na svojoj internet stranici i internet stranici organa državne uprave nadležnog za poslove poljoprivrede.“

U stavu 4 riječi: „izdaje se potvrda“ zamjenjuju se riječima: „Uprava ili ovlašćeni trgovac izdaju potvrdu“.

Dosadašnji st. 4 do 8 postaju st. 5 do 9.

Član 3

U članu 7 st. 2 i 4 poslije riječi: „podnosi se“ dodaje se riječ „Upravi“.

Član 4

Naziv člana i član 9 mijenjaju se i glase:

„Procjena rizika

Član 9

Uprava vrši procjenu rizika za potrebe sprovođenja inspekcijskog nadzora.

Za odabir uzorka utvrđuju se:

- 1) kriterijumi za procjenu rizika za neusklađenost proizvoda;
- 2) minimalni udio trgovaca ili serija i/ili količina koja podliježe kontroli usklađenosti, na osnovu procjene rizika za svaku kategoriju rizika.

Za proizvode koji podliježu opštim tržišnim standardima može se na osnovu procjene rizika odlučiti da se neće sprovoditi selektivne kontrole.

Ako se kontrolama utvrde znatne nepravilnosti, učestalost kontrola povećava se u odnosu na predmetne trgovce, proizvode, porijeklo proizvoda ili druge parametre.

Trgovci Upravi pružaju sve informacije i opremu koje Uprava smatra potrebnim za organizaciju i sprovođenje kontrola usklađenosti.

Procjena rizika vrši se na osnovu podataka iz Registra trgovaca voćem i povrćem (u daljem tekstu: Registar) i sljedećih kriterijuma:

- 1) postojanje potvrde o usklađenosti koju je izdala Uprava;
- 2) postojanje potvrde o usklađenosti koju je izdalo nadležno tijelo treće zemlje u kojoj su kontrole usklađenosti odobrene;
- 3) vrsta proizvoda, vrijeme proizvodnje, cijenu proizvoda, vremenske prilike, postupke pakovanja i rukovanja, uslove skladištenja, zemlju porijekla, prevozna sredstva i veličinu partije;
- 4) veličina trgovaca, njihovog položaja u lancu stavljanja na tržište, količine ili vrijednosti koju stavljaju na tržište, njihove palete proizvoda, područja na koje isporučuju ili vrsta djelatnosti koju obavljaju, kao što su skladištenje, sortiranje, pakovanje ili prodaja;
- 5) rezultat prethodnih kontrola, uključujući broj i vrstu ustanovljenih nedostataka, uobičajeni kvalitet proizvoda koji stavljaju na tržište, vrste tehničke opreme koju koriste;
- 6) pouzdanost sistema za osiguranje kvaliteta trgovaca ili sistema samokontrole trgovaca u vezi sa poštovanjem tržišnih standarda;
- 7) mjesto na kojem se vrši kontrola;
- 8) druge informacije koje bi mogle upućivati na rizik od neusklađenosti.“

Član 5

Član 13 mijenja se i glasi:

„Uprava vodi i ažurira Registar.

Proizvođači, uvoznici i/ili izvoznici - trgovci koji stavljaju na tržište voće i povrće koje treba da ispunjava standarde propisane ovim pravilnikom upisuju se u Registar.

Upis u Registar vrši na osnovu zahtjeva koji se podnosi Upravi na obrascu 5.

Registar se vodi u elektronskom obliku i sadrži podatke koji se nalaze na obrascu 6.

Registar može sadržati i druge podatke.

Ažuriranje Registra Uprava obavlja:

- 1) na osnovu informacija prikupljenih tokom kontrola usklađenosti;
- 2) na osnovu podataka dobijenih od trgovaca.

Trgovci dostavljaju podatke potrebne za ažuriranje Registra prilikom promjene bilo kojeg podatka.“

Član 6

Član 14 mijenja se i glasi:

„Ovlašćenje za vršenje samokontrole usaglašenosti voća i povrća izdaje se trgovcu na osnovu podnijetog zahtjeva.

Zahtjev iz stava 1 ovog člana podnosi se Upravi na obrascu 7.

Ovlašćenje iz stava 1 ovog člana izdaje Uprava na rok od jedne godine.

Nadzor nad obavljanjem rada i edukacije ovlašćenih trgovaca vrši Uprava.

Uprava će opozvati ovlašćenje u slučaju da ovlašćeni trgovac prestane ispunjavati uslove za dobijanje ovlašćenja.

Ovlašćeni trgovci vode evidenciju o izvršenim kontrolama usaglašenosti voća i povrća sa standardima datim na obrascu 8, u pisanom i elektronskom obliku.

Ovlašćeni trgovci potpisuju potvrdu o usaglašenosti voća i povrća sa standardima koji su dati na obrascu 2.

Ovlašćeni trgovac treba da omogući kontrole koje sprovodi Uprava.“

Član 7

Prilozi 1 do 4 i obrasci 1 do 8 mijenjaju se i glase:

VOĆE I POVRĆE KOJE TREBA DA ISPUNJAVA POSEBNE STANDARDE

Voće i povrće koje treba da ispunjava posebne standarde prilikom stavljanja na tržište u svježem stanju je:

- 1) jabuka (*Malus domestica*);
- 2) kruška (*Pyrus communis*);
- 3) breskva i nektarine (*Prunus persica*);
- 4) agrumi (*Citrus*);
- 5) aktinidija (kiwi);
- 6) banane (*Musa sapient*);
- 7) jagode (*Fragaria*);
- 8) stono grožđe (*Vitis vinifera*);
- 9) paradajz (*Solanum lycopersicum*);
- 10) paprika (*Capsicum annum*);
- 11) zelena salata (*Lactuca sativa*), kovrdžava endivija (*Cichorium endivia* var. *crispum*) i širokolisna endivija (*Cichorium endivia* var. *latifolium*).

POSEBNI STANDARDI ZA VOĆE I POVRĆE

I JABUKA

I Definicija proizvoda

Odredbе ovog dijela odnose se na sorte jabuka uzgojene od vrste *Malus domestica Borkh* za snabdijevanje potrošača u svježem stanju, isključujući jabuku za preradu.

II Odredbe o kvalitetu

Svrha ovih odredbi je definisanje zahtjeva kvaliteta jabuka, nakon pripreme i pakovanja.

U fazama nakon otpremanja proizvodi mogu u pogledu zahtjeva standarda pokazivati:

- da nemaju potpunu svježinu i jedrost;
- za proizvode svrstane u klase osim klase „Ekstra”, manji pad kvaliteta zbog daljeg zrenja i sklonosti kvarenju.

A. Minimalni zahtjevi kvaliteta

U svim klasama, uz posebne odredbe i dopuštena odstupanja koja su određena za svaku klasu pojedinačno, jabuka treba da je:

- čitava;
 - zdrava, bez plodova koji su podlegli procesima kvarenja i truljenja u fazi koja ih čini neprikladnim za potrošnju;
 - čista, gotovo bez stranih čestica i primjesa;
 - gotovo bez štetnih organizama;
 - gotovo bez štete uzrokovane štetnim organizmima bez uticaja na meso ploda;
 - bez značajnije prisutnosti staklavosti ploda, s izuzetkom za Fuji i njegove mutante
 - normalne spoljne vlažnosti;
 - bez stranog mirisa i/ili ukusa.
- Razvoj i stanje jabuka mora biti takvo da omogućí:
- podnošenje prevoza i rukovanje;
 - stizanje na odredište u zadovoljavajućem stanju.

B. Zahtjevi za zrelost ploda

Jabuke moraju biti dovoljno razvijene, i pokazivati zadovoljavajuću zrelost.

Razvoj i stepen zrelosti jabuka mora biti takav da se može nastaviti dalji proces sazrijevanja i postići stepen zrelosti karakterističan za tu sortu.

Da bi se obezbijedili minimalni zahtjevi za dozrelošću, u obzir se mora uzeti nekoliko parametara (npr. morfologija, ukus, čvrstoća i indeks prelamanja).

C. Klasiranje

Jabuka se po kvalitetu razvrstava u tri klase i to: ekstra klasu, klasu I i klasu II.

Ekstra klasa

Jabuke ekstra klase treba da budu vrhunskog kvaliteta karakterističnog za sortu kojoj pripadaju sa čitavom peteljkom i da imaju obojenost ploda karakterističnu za sortu¹.

U tabeli obojenost ploda jabuke se razvrstava na sljedeći način:

- kada su 3/4 ukupne površine ploda crveno obojene, obojenost se označava kao skala A;
- kada je 1/2 ukupne površine ploda crveno prošarana, obojenost se označava kao skala B;
- kada je 1/3 ukupne površine ploda neznatno crveno ili prugasto obojena, obojenost se označava kao skala C.

Meso ploda jabuke ekstra klase treba da je savršeno zdravo.

Jabuke ekstra klase ne smiju da imaju oštećenja, odnosno dozvoljena su mala površinska oštećenja koja ne utiču na opšti izgled proizvoda, kvalitet, održavanje kvaliteta i izgled pakovanja i to:

- neznatna oštećenja kože;
- neznatno crvenkasto smeđe obojenje²;
- smeđa nagnječenja koje se ne smiju nalaziti oko peteljke i ne smiju biti hrapava i/ili
- neznatni tragovi crvenkasto smeđe boje.

Klasa I

Jabuke klase I treba da budu dobrog kvaliteta, da imaju svojstva sorte kojoj pripadaju i da imaju minimalne karakteristike obojenosti površine ploda karakteristične za sortu i to:

- 1/2 ukupne površine ploda treba biti crveno u slučaju skale boja A;
- 1/3 ukupne površine ploda crveno prošarano u slučaju skale boja B;
- 1/10 ukupne površine ploda neznatno crveno obojeno, malo zacrvenjeno ili prugasto u slučaju skale boja C.

Meso ploda jabuke klase I treba da je savršeno zdravo, sa manjim nedostacima, pod uslovom da ne utiču na opšti izgled proizvoda, kvalitet, očuvanje kvaliteta i izgled u pakovanju i to:

- neznatne deformacije oblika;
- manji nedostatak u razvijenosti;
- neznatno odstupanje od boje;
- manja nagnječenja koja ne prelaze 1 cm² ukupne površine ploda;
- blago oštećenje korice koje ne smije prelaziti: 2 cm dužine za oštećenja izduženog oblika, 1 cm² ukupne površine za druga oštećenja, sa izuzetkom čađave pjegavosti lista i krastavosti ploda (*Venturia inaequalis*), koja ne smije prelaziti 0,25 cm² ukupne površine;
- lagana crvenkasto smeđa obojanost – rđa poput: smeđih mrlja koje mogu blago prelaziti preko peteljke odnosno udubine peteljke ali ne smije biti hrapava i/ili tankih mrlja poput mreže koje ne prelaze 1/5 ukupne površine i nijesu u jakom kontrastu sa ostakom obojenja proizvoda i/ili gustih rđa koje ne smiju

¹ Nepotpuni popis sorti prema njihovoj boji i crvenkastoj rđavosti naveden je u odjeljku F ovog standarda.

² Sorte označene s „R” u odjeljku F ovog standarda izuzete su od odredbe o crvenkastoj rđavosti.

prelaziti 1/20 ukupne površine proizvoda, dok tanke mrlje poput mreže i guste rđe ne smiju prelaziti 1/5 ukupne površine.

Jabuka klase I može da bude bez peteljke samo pod uslovom da je lom peteljke čist i da kožica uz peteljku nije oštećena.

Klasa II

Jabuke klase II uključuju plodove koji ne zadovoljavaju zahtjeve viših klasa ali zadovoljavaju minimalne zahtjeve kvaliteta.

Meso ploda jabuke klase II treba da bude bez većih nedostataka, dopušteni su manji nedostaci, pod uslovom da jabuke zadrže svoja osnovna svojstva u pogledu kvaliteta, očuvanja kvaliteta i izgleda u pakovanju i to:

- deformacije oblika;
- nedostaci u razvijenosti;
- odstupanja od boje;
- manja nagnječena koja ne prelaze 1,5cm² površine koja može biti blago nebojena;
- oštećenja kožice koja ne smiju prelaziti:
 - 4 cm u dužinu za oštećenja izduženog oblika,
 - 2,5 cm² ukupne površine za ostala oštećenja, uz izuzetak čađave krastavosti (*Venturia inaequalis*), koja ne smije prelaziti 1 cm² ukupne površine,
- neznatno crvenkasto smeđe obojenje poput:
 - smeđih mrlja koje se smiju nalaziti oko peteljke i jezgra ploda i mogu biti blago hrapava i/ili
 - tanke mrlje poput mreže koja ne prelazi 1/2 ukupne površine i nije u jakom kontrastu sa ostakom obojenja proizvoda; i/ili
- gusta rđa ne smije prelaziti 1/3 ukupne površine proizvoda;
- tanke mrlje poput mreže i guste rđe ne smiju preći 1/2 ukupne površine.

D. Veličina

Veličina ploda jabuke određena je najvećim prečnikom ekvatorijalne ravnine ili masom ploda.

Za sorte jabuka svih klasa minimalna veličina određena prečnikom iznosi 60 mm, odnosno 90g ako je određena masom ploda. Kod sorti jabuka sitnijeg ploda dopušta se minimalna veličina 50 mm, odnosno 70g, ako je izmjerena količina šećera 10,5° Brix-a ili više.

Kako bi se osigurala ujednačenost prema veličini u pakovanju za plodove koji se razvrstavaju prema prečniku, razlika u prečniku između plodova u istom pakovanju ograničava se na:

- a) za plodove koji se razvrstavaju prema prečniku:
 - 5 mm za plodove Ekstra klase i plodove klase I i klase II pakovane u redove i slojeve; za jabuke sorti Bramley's Seedling (Bramley, Triomphe de Kiel) i Horneburger, razlika u prečniku može iznositi do 10 mm, i
 - 10 mm za plodove klase I pakovane u rasutom stanju ili u prodajnom pakovanju; za jabuke sorti Bramley's Seedling (Bramley, Triomphe de Kiel) i Horneburger, razlika u prečniku može iznositi do 20 mm, ili
- b) za plodove koji se razvrstavaju prema masi:
 - za ekstra klasu, klasu I i klasu II jabuke pakovane u redove i slojeve:

Raspon (g)	Razlika u masi (g)
0-90	15
91-135	20
136-200	30
201-300	40
> 300	50

-za klasu I u rasutom stanju ili u prodajnom pakovanju:

Raspon (g)	Ujednačenost (g)
70-135	35
136-300	70
>300	100

Ne postoji zahtjev ujednačenosti u mjerenju za klasu II u rasutom stanju ili prodajnom pakovanju.

Sorte minijaturnih jabuka označene sa „M” u tabeli, odjeljku F. Razvrstavanje sorti jabuka prema boji, rđi i veličini u ovom standardu izuzete su od odredbi o veličini. Te minijaturne sorte moraju imati vrijednost Brix-a³ od minimalno 12°.

1. Dopuštena odstupanja

Odstupanja u pogledu kvaliteta i veličine jabuke dopuštena su u svakom pakovanju, za proizvode koji ne zadovoljavaju zahtjeve naznačene klase.

A. Dopuštena odstupanja od kvaliteta

Ekstra klasa

Za jabuke ekstra klase u pakovanju može da bude brojem ili masom do 5% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase, a zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu I.

Unutar dopuštenog odstupanja ne smije da bude više od 0,5% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve klase II.

Klasa I

Za jabuke klase I u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase, a zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu II.

Unutar dopuštenog odstupanja ne smije da bude više od 1% proizvoda koji ne zadovoljavaju ni zahtjeve klase II niti minimalne zahtjeve, ili proizvoda koji su zahvaćeni truleži.

Klasa II

Za jabuke klase II u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase niti minimalne zahtjeve, a unutar dopuštenog odstupanja ne smije da bude više od 2 % proizvoda koji su zahvaćeni truleži.

B. Dopuštena odstupanja od veličine

³

Obračun kako je opisan u smjernicama OECD-a o nepristranim testovima dostupan je na: <http://www.oecd.org/agriculture/fruit-vegetables/publications>.

Za sve klase jabuka u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji odstupaju od veličine, ali ovo odstupanje ne uključuje plodove veličine:

- 5 ili više mm ispod najmanjeg prečnika;
- 10 ili više g ispod najmanje mase.

2. Izlaganje

Izlaganjem se smatra ujednačenost plodova jabuke u pakovanju i način pakovanja.

A. Ujednačenost

Sadržaj svakog pakovanja jabuka treba da bude ujednačen i da sadrži samo jabuke istog porijekla, sorte, kvaliteta i veličine (ukoliko su razvrstane po veličini) i istog stepena zrelosti.

Jabuke ekstra klase treba da budu ujednačene i po boji, izuzetno mješavine jabuka od izričito različitih sorti mogu da budu zajedno pakovane u prodajnom pakovanju, pod uslovom da su ujednačene po kvalitetu i za svaku sortu, ujednačene po porijeklu.

Vidljivi dio sadržaja pakovanja treba da bude reprezentativan za sadržaj cijelog pakovanja.

Informacije koje su utisnute laserom na pojedinim plodovima ne smiju dovesti do oštećenja mesa ili kore ploda.

B. Pakovanje

Jabuke treba da budu pakovane na način da su dobro zaštićene.

Prodajna pakovanja jabuka čija neto masa prelazi 3 kg treba da budu čvrsta kako bi osigurala odgovarajuću zaštitu proizvoda.

Materijali koji se koriste za pakovanja jabuka treba da budu novi, čisti i takvog kvaliteta da se izbjegnu bilo kakva spoljna ili unutrašnja oštećenja proizvoda.

Korišćenje materijala, posebno papira ili žigova sa trgovačkim specifikacijama, dopušteno je pod uslovom da je štampanje ili označavanje izvršeno netoksičnom bojom ili ljepilom.

Naljepnice koje se stavljaju pojedinačno na plod treba da budu takve, da nakon uklanjanja, ne ostavljaju vidljive tragove ljepila, niti uzrokuju oštećenja pokožice ploda.

Pakovanja treba da budu bez ikakvih stranih materija.

3. Označavanje

Svako pakovanje jabuka treba da bude označeno podacima koji su grupisani na istom mjestu i koji su čitljivi, neizbrisivi i vidljivi spolja.

A. Identifikacija

Na svakom pakovanju jabuka treba da bude:

- naziv i sjedište pravnog lica, odnosno ime i adresa fizičkog lica koje pakuje i/ili isporučuje jabuke.

Naziv i sjedište odnosno ime i adresa lica, koja pakuju i/ili isporučuju jabuke može da bude zamijenjeno:

- za sva pakovanja, osim upakovanih proizvoda, sa oznakom koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje, naznačenom u blizini izraza »Pakuje i/ili isporučuje« (ili odgovarajućim skraćenicama), oznaci prethodi oznaka zemlje/područja ISO 3166 (alfa) zemlje priznavaoca ako to nije zemlja porijekla;

- samo kod upakovanih proizvoda, sa nazivom i adresom lica koje robu stavlja na tržište sa sjedištem u Crnoj Gori, a koje je naznačeno u blizini izraza »Pakovano za:« ili odgovarajućeg izraza, a u tom slučaju, pri označavanju treba takođe uključiti oznaku koja predstavlja lice koje

pakuje i/ili isporučuje robu. Trgovac je dužan dati sve informacije koje inspekcijsko tijelo smatra potrebnim u pogledu značenja te oznake.

B. Vrsta proizvoda

Svako pakovanje jabuka treba da bude označeno podacima koji se odnose na vrstu proizvoda, i to:

- »jabuke«, ako sadržaj pakovanja nije vidljiv spolja;
- naziv sorte ili u slučaju da prodajna pakovanja sadrže mješavinu različitih sorti, naziv svake pojedine sorte u pakovanju;
- umjesto naziva sorte može se koristiti sinonim, odnosno naziv mutanta ili trgovački naziv može da bude dodatak sorti ili sinonimu;
- u slučaju mutanata sa zaštitom sorte, taj naziv sorte može zamijeniti osnovni naziv sorte. U slučaju mutanata bez zaštite sorte, taj naziv mutanta može se navesti samo kao dodatak uz osnovni naziv sorte.
- „minijaturna sorta“, ako je primjereno.

C. Porijeklo proizvoda

Svako pakovanje jabuka treba da bude označeno podacima koji se odnose na porijeklo proizvoda, i to:

- zemlja porijekla;
- region gdje je proizveden, regionalni ili lokalni naziv mjesta proizvodnje (nije obavezno);
- u slučaju da prodajna pakovanja sadrže mješavinu izričito različitih sorti jabuka različitog porijekla, naziv svake zemlje porijekla treba se nalaziti pored naziva pojedinih sorti.

D. Trgovačka obilježja

Trgovačka obilježja jabuke su:

- klasa;
- veličina;
- broj komada, za plodove pakovane u redove i slojeve.

Ukoliko se identifikacija obavlja prema veličini, ona se označava:

- a) za proizvode koji podliježu pravilima ujednačenosti, kao najmanji i najveći prečnik ili kao najmanja i najveća masa;
- b) za proizvode koji ne podliježu pravilima ujednačenosti, kao prečnik ili neto masa najmanjeg ploda u pakovanju s oznakom »i/iznad«, ili kao odgovarajuća mjera uz prečnik ili masu najvećeg ploda.

E. Službena kontrolna oznaka (nije obavezno)

Pakovanja jabuka, ne treba da sadrže podatke o označavanju ukoliko sadrže više pojedinačnih prodajnih pakovanja, jasno vidljivih spolja, koja su označena svim propisanim podacima i na način da ne dovode u zabludu krajnjeg potrošača.

Ukoliko su takva pakovanja složena na paletama, podaci treba da budu navedeni na etiketi smještenoj na vidljivom mjestu na barem dvije strane palete.

F. Razvrstavanje sorti jabuka prema boji, rđi i veličini

Voće sorti koje nisu navedene u tabeli ispod mora se razvrstati prema svojstvima tipičnim za njihovu sortu.

Neke od sorti navedene u tabeli u nastavku mogu se stavljati na tržište pod trgovačkim nazivima za koje je u jednoj ili više država zatražena ili dobijena zaštita zaštitnog znaka. U prve tri kolone tabele u nastavku ne navode se takvi zaštitni znakovi. Poznati trgovački nazivi navedeni su u četvrtoj koloni, samo kao informacija.

Legenda:

M = minijaturna sorta

R = crvenkasta sorta

V = staklavost

* = mutant bez zaštite sorte, ali povezan s registrovanim/zaštićenim zaštitnim znakom; mutanti koji nisu označeni zvjezdicom zaštićene su sorte.

Sorta	Mutant	Sinonimi	Trgovački nazivi	Skupina boje	Dodatne specifikacije
African Red			African Carmine TM	B	
Akane		Tohoku 3, Primerouge		B	
Alkmene		Early Windsor		C	
Alwa				B	
Amasya				B	
Ambrosia			Ambrosia [®]	B	
Annurca				B	
Ariane			Les Naturianes [®]	B	
Arlet		Swiss Gourmet		B	R
AW 106			Sapora [®]	C	
Belgica				B	
Belle de Boskoop		Schone van Boskoop, Goudreinette		D	R
	Boskoop	Red Boskoop,		B	R

Sorta	Mutant	Sinonimi	Trgovački nazivi	Skupina boje	Dodatne specifikacije
	rouge	Roter Boskoop, Rode Boskoop			
	Boskoop Valastrid			B	R
Berlepsch		Freiherr von Berlepsch		C	
	Berlepsch rouge	Red Berlepsch, Roter Berlepsch		B	
Bonita				A	
Braeburn				B	
	Hidala		Hillwell ®	A	
	Joburn		Aurora ™, Red Braeburn ™, Southern Rose ™	A	
	Lochbuie Red Braeburn			A	
	Mahana Red Braeburn		Redfield ®	A	
	Mariri Red		Eve ™, Aporo ®	A	
	Royal Braeburn			A	
Bramley's Seedling		Bramley, Triomphe de Kiel		D	
Cardinal				B	
Caudle			Cameo ®, Camela®	B	
	Cauflight		Cameo ®, Camela®	A	
CIV323			Isaaq ®	B	

Sorta	Mutant	Sinonimi	Trgovački nazivi	Skupina boje	Dodatne specifikacije
CIVG198			Modi ®	A	
Civni			Rubens ®	B	
Collina				C	
Coop 38			Goldrush ®, Delisdor ®	D	R
Coop 39			Crimson Crisp ®	A	
Coop 43			Juliet ®	B	
Coromandel Red		Corodel		A	
Cortland				B	
Cox's Orange Pippin		Cox orange, Cox's O.P.		C	R
Cripps Pink			Pink Lady ®, Flavor Rose ®	C	
	Lady in Red		Pink Lady ®	B	
	Rosy Glow		Pink Lady ®	B	
	Ruby Pink			B	
Cripps Red			Sundowner™, Joya ®	B	
Dalinbel			Antares ®	B	R
Dalitron			Altess ®	D	
Delblush			Tentation ®	D	
Delcorf			Delbarestivale ®	C	
	Celeste			B	
	Bruggers Festivale		Sissired ®	A	
	Dalili		Ambassy ®	A	
	Wonik*		Apache ®	A	
Delcoros			Autento ®	A	
Delgollune			Delbard Jubilé ®	B	

Sorta	Mutant	Sinonimi	Trgovački nazivi	Skupina boje	Dodatne specifikacije
Delicious ordinaire		Ordinary Delicious		B	
Discovery				C	
Dykman's Zoet				C	
Egremont Russet				D	R
Elise		De Roblos, Red Delight		A	
Elstar				C	
	Bel-El		Red Elswout ®	C	
	Daliest		Elista ®	C	
	Daliter		Elton ™	C	
	Elshof			C	
	Elstar Boerekamp		Excellent Star ®	C	
	Elstar Palm		Elstar PCP ®	C	
	Goedhof		Elnica ®	C	
	Red Elstar			C	
	RNA9842		Red Flame ®	C	
	Valstar			C	
	Vermuel		Elrosa ®	C	
Empire				A	
Fengapi			Tessa ®	B	
Fiesta		Red Pippin		C	
Fresco			Wellant ®	B	R
Fuji				B	V
	Aztec		Fuji Zhen ®	A	V
	Brak		Fuji Kiku ® 8	B	V

Sorta	Mutant	Sinonimi	Trgovački nazivi	Skupina boje	Dodatne specifikacije
	FUCIV51		SAN-CIV ®	A	V
	Fuji Fubrax		Fuji Kiku ® Fubrax	B	V
	Fuji Supreme			A	V
	Fuji VW		King Fuji ®	A	V
	Heisei Fuji		Beni Shogun ®	A	V
	Raku- Raku			B	V
Gala				C	
	Alvina			A	
	ANABP 01		Bravo ™	A	
	Baigent		Brookfield ®	A	
	Bigigalapr im		Early Red Gala ®	B	
	Devil Gala			A	
	Fengal		Gala Venus	A	
	Gala Schnico		Schniga ®	A	
	Gala Schnico Red		Schniga ®	A	
	Galafresh		Breeze ®	A	
	Galaval			A	
	Galaxy		Selekta ®	B	
	Gilmac		Neon ®	A	
	Imperial Gala			B	
	Jugala			B	
	Mitchgla		Mondial Gala ®	B	
	Natali Gala			B	
	Regal Prince		Gala Must ®	B	
	Royal Beaut			A	

Sorta	Mutant	Sinonimi	Trgovački nazivi	Skupina boje	Dodatne specifikacije
	Simmons		Buckeye ® Gala	A	
	Tenroy		Royal Gala ®	B	
	ZoukG1		Gala One®	A	
Galmac			Camelot ®	B	
Gloster				B	
Golden 972				D	
Golden Delicious		Golden		D	
	CG10 Yellow Delicious		Smothee ®	D	
	Golden Delicious Reinders		Reinders ®	D	
	Golden Parsi		Da Rosa ®	D	
	Leratess		Pink Gold ®	D	
	Quemoni		Rosagold ®	D	
Goldstar			Rezista Gold Granny ®	D	
Gradigold			Golden Supreme™, Golden Extreme™	D	
Gradiyel			Goldkiss ®	D	
Granny Smith				D	
	Dalivair		Challenger ®	D	
Gravensteiner		Gravenstein		D	
GS 66			Fräulein ®	B	
HC2-1			Easy pep's! Zingy ®	A	
Hokuto				C	
Holsteiner Cox		Holstein		C	R

Sorta	Mutant	Sinonimi	Trgovački nazivi	Skupina boje	Dodatne specifikacije
Honeycrisp			Honeycrunch ®	C	
Horneburger				D	
Idared				B	
	Idaredest			B	
	Najdared			B	
Ingrid Marie				B	R
Inored			Story ®, LoliPop ®	A	
James Grieve				D	
Jonagold				C	
	Early Jonagold		Milenga ®	C	
	Dalyrian			C	
	Decosta			C	
	Jonagold Boerekamp		Early Queen ®	C	
	Jonagold Novajo	Veulemanns		C	
	Jonagored		Morren's Jonagored ®	C	
	Jonagored Supra		Morren's Jonagored ® Supra ®	C	
	Red Jonaprince		Wilton's ®, Red Prince ®	C	
	Rubinstar			C	
	Schneica	Jonica		C	

Sorta	Mutant	Sinonimi	Trgovački nazivi	Skupina boje	Dodatne specifikacije
	Vivista			C	
Jonathan				B	
Karmijn de Sonnaville				C	R
Kizuri			Morgana ®	B	
Ladina				A	
La Flamboyante			Mairac ®	B	
Laxton's Superb				C	R
Ligol				B	
Lobo				B	
Lurefresh			Redlove ® Era ®	A	
Lureprec			Redlove ® Circe ®	A	
Luregust			Redlove ® Calypso ®	A	
Luresweet			Redlove ® Odysso ®	A	
Maigold				B	
Maribelle			Lola ®	B	
MC38			Crimson Snow ®	A	
McIntosh				B	
Melrose				C	
Milwa			Diwa ®, Junami ®	B	
Minneiska			SweeTango ®	B	
Moonglo				C	
Morgenduft		Imperatore		B	
Mountain Cove			Ginger Gold ™	D	
Mored			Joly Red ®	A	
Mutsu		Crispin		D	
Newton				C	

Sorta	Mutant	Sinonimi	Trgovački nazivi	Skupina boje	Dodatne specifikacije
Nicogreen			Greenstar ®	D	
Nicoter			Kanzi ®	B	
Northern Spy				C	
Ohrin		Orin		D	
Paula Red				B	
Pinova			Corail ®	C	
	RoHo 3615		Evelina ®	B	
Piros				C	
Plumac			Koru ®	B	
Prem A153			Lemonade ®, Honeymoon ®	C	
Prem A17			Smitten ®	C	
Prem A280			Sweetie™	B	
Prem A96			Rockit™	B	M
R201			Kissabel ® Rouge	A	
Rafzubin			RubINETTE ®	C	
	Frubaur		RubINETTE ® Rossina	A	
	Rafzubex		RubINETTE ® Rosso	A	
Rajka			Rezista Romelike ®	B	
Regalyou			Candine ®	A	
Red Delicious		Rouge américaine		A	
	Campsur		Red Chief ®	A	
	Erovan		Early Red One ®	A	
	Evasni		Scarlet Spur ®	A	
	Stark Delicious			A	
	Starking			C	

Sorta	Mutant	Sinonimi	Trgovački nazivi	Skupina boje	Dodatne specifikacije
	Starkrimson			A	
	Starkspur			A	
	Topred			A	
	Trumdor		Oregon Spur Delicious ®	A	
Reine des Reinettes		Gold Parmoné, Goldparmäne		C	V
Reinette grise du Canada		Graue Kanadarenette, Renetta Canada		D	R
RM1			Red Moon ®	A	
Rome Beauty		Belle de Rome, Rome, Rome Sport		B	
RS1			Red Moon ®	A	
Rubelit				A	
Rubin				C	
Rubinola				B	
Šampion		Shampion, Champion, Szampion		B	
	Reno 2			A	
	Šampion Arno	Szampion Arno		A	
Santana				B	
Sciearly			Pacific Beauty ™, NZ Beauty	A	
Scifresh			Jazz ™	B	
Sciglo			Southern Snap ™	A	
Scilate			Envy ®	B	
Sciray		GS48		A	
Scired			NZ Queen	A	R

Sorta	Mutant	Sinonimi	Trgovački nazivi	Skupina boje	Dodatne specifikacije
Sciros			Pacific Rose TM , NZ Rose	A	
Senshu				C	
Shinano Gold			Yello [®]	D	
Spartan				A	
SQ 159			Natyra [®] , Magic Star [®]	A	
Stayman				B	
Summerred				B	
Sunrise				A	
Sunset				D	R
Suntan				D	R
Sweet Caroline				C	
TCL3			Posy [®]	A	
Topaz				B	
Tydemans Early Worcester		Tydemans Early		B	
Tsugaru				C	
UEB32642			Opal [®]	D	
WA 2			Sunrise Magic TM	A	
WA 38			Cosmic Crisp TM	A	
Worcester Pearmain				B	
Xeleven			Swing [®] natural more	A	
York				B	
Zari				B	
Zouk 16			Flanders Pink [®] , Mariposa [®]	B	
Zouk 31			Rubisgold [®]	D	
Zouk 32			Coryphée [®]	A	

II KRUŠKA

I Definicija proizvoda

Određbe ovog dijela primjenjuju se na sorte kruške uzgojene od vrste *Pyrus communis* L. za snabdijevanje potrošača u svježem stanju, uz izuzetak krušaka za industrijsku preradu.

II Odredbe o kvalitetu

Svrha ovih odredbi je definisanje zahtjeva u pogledu kvaliteta za kruške nakon pripreme i pakovanja.

U fazama nakon otpreme proizvodi mogu u pogledu zahtjeva standarda pokazivati: - da nemaju potpunu svježinu i jedrost,

- za proizvode svrstane u klase osim klase „Ekstra”, manji pad kvaliteta zbog daljeg zrenja i sklonosti kvarenju.

A. Minimalni zahtjevi kvaliteta

Minimalni zahtjevi koje u pogledu kvaliteta treba da ispuni kruška u svim klasama, uz dopuštena odstupanja koja su određena za svaku klasu pojedinačno, su da je:

- neoštećena;
- zdrava, isključuju se plodovi koji su zbog truljenja ili kvarenja neprikladni za konzumaciju;
- čista, gotovo bez vidljivih stranih materija;
- gotovo bez štetnih organizama;
- bez štete uzrokovane štetnim organizmima, bez uticaja na meso ploda;
- normalne spoljne vlažnosti;
- bez stranog mirisa i/ili ukusa.

Stanje i stepen razvijenosti ploda kruške treba da bude takvo da obezbijedi:

- podnošenje prevoza i rukovanje;
- stizanje na odredište u zadovoljavajućem stanju.

B. Zahtjevi za zrelošću ploda

Razvoj i stepen zrelosti krušaka treba da bude takav da se može nastaviti dalji proces sazrijevanja i postići stepen zrelosti karakterističan za tu sortu.

C. Klasiranje

Kruške se po kvalitetu razvrstavaju u tri klase i to: *extra klasu, klasu I i klasu II.*

Ekstra klasa

Kruške ekstra klase treba da budu vrhunskog kvaliteta, da imaju svojstva karakteristična za sortu.

Meso ploda kruške ekstra klase treba da bude potpuno zdravo, a pokožica bez jače izražene rđavosti i bez izražene zrnaste teksture.

Kruške ekstra klase treba da budu bez nedostataka odnosno mogu da imaju veoma sitna površinska oštećenja, pod uslovom da ta oštećenja ne utiču na opšti izgled proizvoda, kvalitet, očuvanje kvaliteta i izgled u pakovanju.

Peteljka kod kruške ekstra klase treba da bude čitava.

Klasa I

Kruške klase I treba da budu dobrog kvaliteta i da imaju svojstva karakteristična za sortu.

Meso ploda kruške klase I treba da bude potpuno zdravo i ne smije da ima izraženu zrnastu teksturu.

Kod kruške klase I dopušteni su manji nedostaci, pod uslovom da ne utiču na opšti izgled proizvoda, kvalitet, očuvanje kvaliteta i izgled u pakovanju i to:

- neznatne deformacije oblika;
 - manji nedostatak u razvoju;
 - neznatno odstupanje od boje;
 - neznatne rđavosti;
 - manja oštećenja pokožice koja ne smiju prelaziti:
 - 2 cm u dužinu za oštećenja izduženog oblika;
 - 1 cm² ukupne površine za ostala oštećenja, a čađava krastavost (*Venturia pirina* i *Venturia inaequalis*), ne smije prelaziti više od 0,25 cm² ukupne površine;
 - ukoliko postoje manja nagnječenja, ne smiju prelaziti 1 cm² površine;
 - peteljka smije da bude neznatno oštećena;
- Kruške ne smiju imati zrnastu strukturu.

Klasa II

Klasa II uključuje kruške koje ne zadovoljavaju zahtjeve viših klasa, ali zadovoljavaju minimalne zahtjeve kvaliteta. Meso ploda kruške klase II treba da bude bez većih nedostataka.

Kod kruške klase II dopušteni su određeni nedostaci, pod uslovom da kruške zadrže svoje osnovne karakteristike u pogledu kvaliteta, očuvanja izgleda i izgleda u pakovanju i to:

- deformacije oblika;
 - nedostaci u razvijenosti;
 - odstupanja od boje;
 - lagana rđa;
- Kruške klase II mogu da imaju blaga oštećenja pokožice koja ne smiju prelaziti:
- 4 cm u dužinu za oštećenja izduženog oblika;
 - 2,5 cm² ukupne površine za ostala oštećenja, uz izuzetak čađave krastavosti (*Venturia pirina* i *Venturia inaequalis*), koja ne smije prelaziti više od 1 cm² ukupne površine;
 - ukoliko postoje manja nagnječenja, ne smiju prelaziti 2 cm² površine.

D. Veličina

Veličina kruške određuje se najvećim prečnikom ekvatorijalnog dijela ploda ili po masi. Minimalna veličina:

a) za plodove kruške koji se razvrstavaju prema prečniku:

	Ekstra klasa	Klasa I	Klasa II
Sorte krupnog ploda	60 mm	55 mm	55 mm
Ostale sorte	55 mm	50 mm	45 mm

b) za plodove kruške koji se razvrstavaju prema masi:

	Ekstra klasa	Klasa I	Klasa II
Sorte krupnog ploda	130 mm	110 mm	110 mm
Ostale sorte	110 mm	100 mm	75 mm

Zahtjevi minimalne veličine ne primjenjuju se na ljetne sorte krušaka.

Kako bi se obezbijedila ujednačenost po veličini u pakovanju, razlika u prečniku između plodova ograničava se na:

a) za plodove kruške koji se razvrstavaju prema prečniku:

- 5 mm za plodove ekstra klase, klase I i klase II pakovane u redove i slojeve;
- 10 mm za plodove klase I pakovane u rasutom stanju ili u prodajnom pakovanju.

b) za plodove kruške koji se razvrstavaju prema masi:

- za ekstra klasu, klasu I i klasu II pakovane u redove i slojeve:

Raspon (g)	Razlika u masi (g)
75-100	15
100-200	35
200-250	50
>250	80

- za klasu I u slobodnom pakovanju ili prodajnom pakovanju:

Raspon (g)	Razlika u masi (g)
75-100	25
100-200	50
>250	100

Nije propisano ograničenje za ujednačenost po veličini za plodove klase II pakovane u prodajnim pakovanjima ili rasutom stanju.

1. Dopuštena odstupanja

Odstupanja u pogledu kvaliteta i veličine dopuštena su u svakom pakovanju, za proizvode koji ne zadovoljavaju zahtjeve naznačene klase.

A. Dopuštena odstupanja od kvaliteta

Ekstra klasa

Za kruške ekstra klase u pakovanju može da bude brojem ili masom do 5% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu I.

U odstupanjima ne smije da bude više od 0,5 % plodova, koji ne zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu II.

Klasa I

Za kruške klase I u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu II.

U odstupanjima ne smije da bude više od 1% plodova, koji ne zadovoljavaju ni zahtjeve klase II ni minimalne zahtjeve, ili plodova koji su zahvaćeni truleži.

Klasa II

Za kruške klase II u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase ni minimalne zahtjeve kvaliteta.

U odstupanjima ne smije da bude više od 2% plodova koji su zahvaćeni truleži.

B. Dopusštena odstupanja od veličine

Za sve klase u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji odstupaju od veličine sa najvećim odstupanjem od:

- 5 mm ispod najmanjeg prečnika,
- 10g ispod najmanje mase.

2. Izlaganje

Pod izlaganjem se podrazumijeva ujednačenost plodova kruške u pakovanju i način pakovanja.

A. Ujednačenost

Sadržaj svakog pakovanja krušaka treba da bude ujednačen.

Kruške u pakovanju treba da budu istog porijekla, sorte, kvaliteta i veličine (ukoliko su razvrstane po veličini) i istog stepena zrelosti.

Kruške ekstra klase treba da budu ujednačene i po boji.

Mješavina krušaka od izričito različitih sorti mogu se zajedno pakovati u prodajna pakovanja, pod uslovom da su ujednačena po kvalitetu i po porijeklu, a za svaku sortu. Nije potrebna ujednačenost veličine.

Vidljivi dio sadržaja pakovanja treba da bude reprezentativan za sadržaj cijelog pakovanja.

B. Pakovanje

Kruške treba da budu pakovane na način da su dobro zaštićene.

Materijali koji se koriste za pakovanja krušaka treba da budu novi, čisti i takvog kvaliteta da se izbjegnu bilo kakva spoljna ili unutrašnja oštećenja proizvoda.

Korišćenje materijala, posebno papira ili žigova sa trgovačkim specifikacijama, dopušteno je pod uslovom da je štampanje ili označavanje izvedeno netoksičnom bojom ili ljepilom.

Naljepnice koje se stavljaju pojedinačno na plod treba da budu takve da, nakon uklanjanja, ne ostavljaju vidljive tragove ljepila, niti uzrokuju oštećenja pokožice ploda.

Informacije koje su utisnute laserom na pojedinim plodovima ne smiju dovesti do oštećenja mesa ili kore ploda.

Pakovanja treba da budu bez ikakvih stranih materija.

3. Označavanje

Svako pakovanje krušaka treba da bude označeno podacima koji su grupisani na istom mjestu, koji su čitljivi i vidljivi spolja.

A. Identifikacija

Na svakom pakovanju krušaka treba da bude:

- naziv i sjedište pravnog lica, odnosno ime i adresa fizičkog lica koje pakuje i/ili isporučuje kruške.

Naziv i sjedište odnosno ime i adresa lica, koja pakuju i/ili isporučuju kruške može da bude zamijenjeno:

- za sva pakovanja, osim upakovanih proizvoda, sa oznakom koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje, naznačenom u blizini izraza »Pakuje i/ili isporučuje« (ili odgovarajućim skraćenicama), oznaci prethodi oznaka zemlje/područja ISO 3166 (alfa) zemlje priznavaoca ako to nije zemlja porijekla;

- samo kod upakovanih proizvoda, sa nazivom i adresom lica koje robu stavlja na tržište sa sjedištem u Crnoj Gori, a koje je naznačeno u blizini izraza »Pakovano za:« ili odgovarajućeg izraza, a u tom slučaju, pri označavanju treba takođe uključiti oznaku koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje robu. Trgovac je dužan dati sve informacije koje inspeksijsko tijelo smatra potrebnim u pogledu značenja te oznake.

B. Vrsta proizvoda

Svako pakovanje krušaka treba da bude označeno podacima koji se odnose na vrstu proizvoda, i to:

- »kruške«, ako sadržaj pakovanja nije vidljiv spolja;
- naziv sorte;
- u slučaju mješavine krušaka od izričito različitih sorti, treba da se navede naziv tih sorti.

Naziv sorte može se zamijeniti sinonimom. Trgovački naziv⁴ može se navesti samo kao dodatak uz naziv sorte ili sinonim.

C. Porijeklo proizvoda

Svako pakovanje krušaka treba da bude označeno podacima koji se odnose na porijeklo proizvoda, i to:

- zemlja porijekla;
- region gdje je proizveden, regionalni ili lokalni naziv mjesta proizvodnje (nije obavezno);
- u slučaju mješavine različitih sorti krušaka različitog porijekla, naziv zemlje porijekla treba da se navede pored naziva sorte.

D. Trgovačka obilježja

Trgovačka obilježja kruške su:

- klasa;
- veličina;
- broj komada, za plodove pakovane u redove i slojeve.

Ako se identifikacija vrši prema veličini, pakovanje se označava:

⁴ Trgovački naziv može biti zaštitni znak za koji je zatražena ili dobijena zaštita ili bilo koji drugi trgovački naziv.

– za proizvode koji podliježu pravilima ujednačenosti, kao najmanji i najveći prečnici ili najmanja i najveća masa;

– za proizvode koji ne podliježu pravilima ujednačenosti kao prečnik ili masa najmanjeg ploda u pakovanju s oznakom »i/iznad« ili odgovarajućeg naziva, ili kao odgovarajuća oznaka uz prečnik ili masu najvećeg ploda u pakovanju.

E. Službena kontrolna oznaka (nije obavezno)

Pakovanja krušaka, ukoliko sadrže više pojedinačnih prodajnih pakovanja, jasno vidljivih spolja, koja su označena propisanim podacima i na način da ne obmanjuju krajnjeg potrošača, ne treba da sadrže podatke o označavanju.

U slučaju da su takva pakovanja složena na paletama, podaci treba da budu navedeni na etiketi smještenoj na vidljivom mjestu na barem dvije strane palete.

F. Razvrstavanje plodova kruške prema veličini

Sorte s malim plodovima i druge sorte koje nisu uvrštene u tabelu ispod mogu se stavljati na tržište dok ispunjavaju zahtjeve veličine za druge sorte opisane u odredbama o veličini ovog standarda.

Neke od sorti navedenih u tabeli u nastavku mogu se stavljati na tržište pod trgovačkim nazivima za koje je u jednoj ili više država zatražena ili dobijena zaštita zaštitnog znaka. U prvoj i drugoj koloni tabele nisu navedeni takvi trgovački nazivi. Upućivanje na poznate zaštitne znakove navedeno je u trećoj koloni, samo kao informacija.

Na osnovu veličine sorte kruške se razvrstavaju na:

- L = sorta velikog ploda
- SP = ljetna kruška, koja ne treba zadovoljavati zahtjeve minimalne veličine.

U tabeli je dat popis sorti kruške popis sorti krušaka velikog ploda i ljetnjih sorti krušaka.

Sorta	Sinonimi	Trgovački nazivi	Veličina
Abbé Fétel	Abate Fetel		L
Abugo o Siete en Boca			SP
Aka			SP
Alka			L
Alsa			L
Amfora			L
Alexandrine Douillard			L
Bambinella			SP
Bergamotten			SP
Beurré Alexandre Lucas	Lucas		L
Beurré Bosc	Bosc, Beurré d'Apremont, Empereur Alexandre, Kaiser		L

	Alexandre		
Beurré Clairgeau			L
Beurré d'Arenberg	Hardenpont		L
Beurré Giffard			SP
Beurré précoce Morettini	Morettini		SP
Blanca de Aranjuez	Agua de Aranjuez, Espadona, Blanquilla		SP
Carusella			SP
Castell	Castell de Verano		SP
Colorée de juillet	Bunte Juli		SP
Comice rouge			L
Concorde			L
Condoula			SP
Coscia	Ercolini		SP
Curé	Curato, Pastoren, Del cura de Ouro, Espadon de invierno, Bella de Berry, Lombardia de Rioja, Batall de Campana		L
D'Anjou			L
Dita			L
D. Joaquina	Doyenné de juillet		SP
Doyenné d'hiver	Winterdechant		L
Doyenneé du cornice	Comice, Vereinsdechant		L
Erika			L
Etrusca			SP
Flamingo			L
Forelle			L
Général Leclerc		Amber Grace™	L
Gentile			SP
Golden Russet Bosc			L
Grand champion			L
Harrow Delight			L
Jeanne d'Arc			L
Josephine			L
Kieffer			L

Klapa Milule			L
Leonardeta	Mosquerela, Margallon, Colorada de Alcanadre, Leonarda de Magallon		SP
Lombacad		Cascade®	L
Moscatella			SP
Mramornaja			L
Mustafabey			SP
Packham's Triumph	Williams d'Automne		L
Passe Crassane	Passa Crassana		L
Perita de San Juan			SP
Pérola			SP
Pitimaston	William Duchesse		L
Précoce de Trévoux	Trévoux		SP
Président Drouard			L
Rosemarie			L
Santa Maria	Santa Maria Morettini		SP
Spandocina	Agua de Verano, Agua de Agosto		SP
Suvenirs			L
Taylors Gold			L
Triomphe de Vienne			L
Vasarine Sviestine			L
Williams Bon Chrétien	Bon Chrétien, Bartlett, Williams, Summer Bartlett		L

III BRESKVA I NEKTARINA

I Definicija proizvoda

Odredbе ovog dijela primjenjuju se na sorte breskve i nektarine uzgojene od vrste *Prunus persica* Sieb. i Zucc., za snabdijevanje potrošača u svježem stanju.

II Odredbe o kvalitetu

Svrha ovih odredbi je definisanje zahtjeva u pogledu kvaliteta breskve i nektarine nakon pripreme i pakovanja.

U fazama nakon otpreme proizvodi mogu u pogledu zahtjeva standarda pokazivati:

- da nemaju potpunu svježinu i jedrost,
- za proizvode svrstane u klase osim klase „Ekstra”, manji pad kvaliteta zbog daljeg zrenja i sklonosti kvarenju.

A. Minimalni zahtjevi kvaliteta

U svim klasama, uz posebne odredbe i dopuštena odstupanja koja su određena za svaku klasu pojedinačno, breskve i nektarine treba da budu:

- neoštećene;
- zdrave;
- čiste, gotovo bez vidljivih stranih čestica;
- gotovo bez štetnih organizama;
- gotovo bez štete uzrokovane štetnim organizmima, bez uticaja na meso;
- bez rascijepljenog ploda oko područja peteljke;
- normalne spoljne vlažnosti;
- bez stranog mirisa i/ili ukusa.

Stanje i stepen razvoja bresaka i nektarina treba da bude takvo da omogući:

- podnošenje prevoza i rukovanje;
- stizanje na odredište u zadovoljavajućem stanju.

B. Minimalni zahtjevi dozrelosti

Breskve i nektarine treba da budu dovoljno razvijene i pokazivati dovoljnu zrelost. Najmanji indeks prelamanja mesa ploda treba da bude veći ili jednak 8°Brix-a.

C. Klasiranje

Breskve i nektarine razvrstavaju se u tri klase: *ekstra klasu, klasu I i klasu II.*

Ekstra klasa

Breskve i nektarine ekstra klase treba da budu vrhunskog kvaliteta i da imaju svojstva sorte.

Meso ploda breskve i nektarine treba da bude potpuno zdravo i bez nedostataka uz izuzetak veoma sitnih površinskih oštećenja, pod uslovom da ona ne utiču na opšti izgled proizvoda, kvalitet, očuvanje kvaliteta i izgled u pakovanju.

Klasa I

Breskve i nektarine klase I treba da budu dobrog kvaliteta i da imaju svojstva sorte.

Meso ploda breskve i nektarine treba da bude potpuno zdravo.

Kod breskve i nektarine klase I dopušteni su manji nedostaci pokožice pod uslovom da ne utiču na opšti izgled proizvoda, kvalitet, očuvanje kvaliteta i izgled u pakovanju i da ne prelaze:

- neznatna odstupanja oblika;
- neznatna odstupanja u razvoju;
- neznatna odstupanja u boji;
- neznatna nagnječenja do 1 cm² ukupne površine ploda;
- neznatna oštećenja pokožice više od:
 - 1,5 cm dužine za oštećenja izduženog oblika;
 - 1 cm² ukupne površine ploda za sva ostala oštećenja.

Klasa II

Klasa II uključuje breskve i nektarine koje ne zadovoljavaju zahtjeve ekstra klase i klase I ali zadovoljavaju minimalne zahtjeve kvaliteta.

Meso ploda breskve i nektarine klase II ne smije imati ozbiljna oštećenja.

Kod breskve i nektarine klase II dopušteni su nedostaci na pokožici, pod uslovom da plodovi zadrže svoje osnovne karakteristike u pogledu kvaliteta, očuvanja kvaliteta i izgleda u pakovanju i da ne prelaze:

- odstupanja u obliku;
- odstupanja u razvoju, uključujući sitne pukotine, s tim da je plod zarastao i da je meso ploda zdravo;
- odstupanja u boji;
- nagnječenja/kontuzije koje mogu biti blago nebojone i ne prelaze 2 cm² ukupne površine ploda;
- oštećenja pokožice više od:
 - 2,5 cm u dužinu za oštećenja izduženog oblika;
 - 2 cm² ukupne površine za ostala oštećenja.

D. Veličina

Veličina bresaka i nektarina određena je:

- najvećim prečnikom ekvatorijalnog dijela ploda;
- masom, ili
- brojem.

Najmanja veličina breskve i nektarine može da bude:

- 56 mm ili 85g za ekstra klasu,
- 51 mm ili 65g za klase I i klasu II

Voće veličine manje od 56 mm ili 85g, ne stavlja se na tržište u periodu od 1. jula do 31. oktobra (sjeverna hemisfera) i od 1. januara do 30. aprila (južna hemisfera).

Sljedeće odredbe nisu obavezne za klasu II.

Radi obezbjeđenja ujednačenosti u veličini, raspon u veličini između proizvoda u istom pakovanju ne smije prelaziti:

- a) za voće kojem se mjeri obim:
 - 5 mm za voće manje od 70 mm;
 - 10 mm za voće od 70 mm i više.
- b) za voće kojem se mjeri masa:
 - 30g za voće ispod 180g;
 - 80g za voće od 180g i više.
- c) za voće koje se mjeri brojem, razlika u veličini treba da bude u skladu sa tač. a i b.
Razvrstavanje po veličini je obavezno ukoliko se primjenjuju oznake veličine i dato je u tabeli:

	Oznaka	Prečnik		Masa	
		od (mm)	do (mm)	od (g)	do (g)
1	D	51	56	65	85
2	C	56	61	85	105
3	B	61	67	105	135
4	A	67	73	135	180
5	AA	73	80	180	220
6	AAA	80	90	220	300
7	AAAA	>90		>300	

1. Dopuštena odstupanja

Odstupanja u pogledu kvaliteta i veličine dopuštena su u svakom pakovanju, za proizvode koji ne zadovoljavaju zahtjeve navedene klase.

A. Dopuštena odstupanja od kvaliteta

Ekstra klasa

Za breskve i nektarine ekstra klase u pakovanju može da bude brojem ili masom do 5% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu I.

Odstupanja ne smije da bude više od 0,5% plodova koji ne zadovoljavaju uslove klase II.

Klasa I

Za breskve i nektarine klase I u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu II.

Odstupanja ne smije da bude više od 1% plodova koji ne zadovoljavaju ni uslove klase II ni minimalne uslove, ili plodova koji su zahvaćeni truleži.

Klasa II

Za breskve i nektarine klase II u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase ni minimalne zahtjeve, uz izuzetak plodova koji su podlegli truljenju, oštećenju ili kvarenju koje ih čini neprikladnim za potrošnju.

Odstupanja ne smije da bude više od 2% plodova koji su zahvaćeni truleži.

B. Dopuštena odstupanja od veličine

U svim klasama ako se mjere, dopušta se brojem ili masom do 10% bresaka ili nektarina koje odstupaju od uslova propisanim za veličinu.

2. Izlaganje

Pod izlaganjem se podrazumijeva ujednačenost plodova breskve i nektarine u pakovanju i način pakovanja.

A. Ujednačenost

Sadržaj svakog pakovanja treba da bude ujednačen i da sadrži breskve ili nektarine istog porijekla, sorte, kvaliteta, stepena dozrelosti i veličine (ako se mjeri), a breskve i nektarine ekstra klase treba da budu ujednačene i po boji.

Vidljivi dio sadržaja pakovanja treba da bude reprezentativan za sadržaj cijelog pakovanja.

B. Pakovanje

Breskve ili nektarine treba da budu pakovane na način da su dobro zaštićene.

Materijali koji se koriste za pakovanje treba da budu novi, čisti i takvog kvaliteta da se spriječe bilo kakva spoljna ili unutrašnja oštećenja proizvoda.

Korišćenje materijala, posebno papira ili žigova sa trgovačkim specifikacijama, dozvoljeno je uz uslov da je štampanje ili označavanje napravljeno sa netoksičnom bojom ili ljepilom.

Naljepnice koje se pojedinačno lijepe na proizvod treba da budu takve da kada se odstrane, ne ostavljaju vidljive tragove ljepila i ne prouzrokuju oštećenja pokožice ploda.

Informacije koje su utisnute laserom na pojedinim plodovima ne smiju dovesti do oštećenja mesa ili kore ploda.

Pakovanja treba da budu bez ikakvih stranih materija.

3. Označavanje

Svako pakovanje breskve i nektarine treba da bude označeno podacima koji su grupisani na istom mjestu, čitljivi i vidljivi spolja.

A. Identifikacija

Na svakom pakovanju breskve i nektarine treba da bude:

– naziv i sjedište pravnog lica, odnosno ime i adresa fizičkog lica koje pakuje i/ili isporučuje robu.

Naziv i sjedište odnosno ime i adresa lica, koja pakuju i/ili isporučuju robu može da bude zamijenjeno:

– za sva pakovanja, osim upakovanih proizvoda, sa oznakom koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje, naznačenom u blizini izraza »Pakuje i/ili isporučuje« (ili odgovarajućim skraćenicama), oznaci prethodi oznaka zemlje/područja ISO 3166 (alfa) zemlje priznavaoca ako to nije zemlja porijekla;

– samo kod upakovanih proizvoda, sa nazivom i adresom lica koje robu stavlja na tržište sa sjedištem u Crnoj Gori, a koje je naznačeno u blizini izraza »Pakovano za:« ili odgovarajućeg izraza, a u tom slučaju, pri označavanju treba takođe uključiti oznaku koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje

robu. Trgovac je dužan dati sve informacije koje inspeksijsko tijelo smatra potrebnim u pogledu značenja te oznake.

B. Vrsta proizvoda

Svako pakovanje breskve i nektarine treba da bude označeno podacima koji se odnose na vrstu proizvoda, i to:

- »breskva« ili »nektarina« ako sadržaj pakovanja nije vidljiv spolja;
- boja mesa ploda;
- naziv sorte (nije obavezno).
-

C. Porijeklo proizvoda

Svako pakovanje breskve i nektarine treba da bude označeno podacima koji se odnose na vrstu proizvoda, i to:

- zemlja porijekla;
- region gdje je proizveden, regionalni ili lokalni naziv mjesta proizvodnje (nije obavezno).

D. Trgovačka obilježja

Trgovačka obilježja breskve i nektarine su:

- klasa,
- veličina (ako se mjeri) izražena najmanjim i najvećim prečnikom (u mm) ili najmanjom i najvećom masom (u g) ili oznakom veličine,
- broj jedinica (nije obavezno).

E. Službena kontrolna oznaka (nije obavezno)

Pakovanja bresaka i nektarina, ukoliko sadrže više pojedinačnih prodajnih pakovanja, jasno vidljivih spolja, koja su označena propisanim podacima i na način da ne obmanjuju krajnjeg potrošača, ne treba da sadrže podatke o označavanju.

U slučaju da su takva pakovanja složena na paletama, podaci treba da budu navedeni na etiketi smještenoj na vidljivom mjestu na barem dvije strane palete.

IV AGRUMI

I Definicija proizvoda

Odredbe se primjenjuju na sljedeće vrste agruma za snabdijevanje potrošača u svježem stanju, uz izuzetak agruma za industrijsku preradu:

- limun sorte uzgojenih od vrste *Citrus limon* (L.) Burm.f. i njihove hibride;
- mandarine sorti uzgojenih od vrste *Citrus reticulata* Blanco, uključujući Satsuma mandarine (*Citrus unshiu* Marcow.), klementine (*Citrus clementina* Hort. ex Tan.), obične mandarine (*Citrus deliciosa* Ten.) i tangerine (*Citrus tangerina* Tanaka) koje se uzgajaju od tih vrsta i njihovih hibrida, (u daljnjem tekstu: mandarine);

- narandže sorti uzgojenih od vrste *Citrus sinensis* (L.) Osb i njihove hibride;
- persijsku limetu uzgojenu od vrste *Citrus latifolia* (Yu. Tanaka) Tanaka, kisela limeta krupnog ploda poznatu i kao Bearss ili tahićanska limeta, i njeni hibridi;
- meksičku limetu uzgojenu od vrste *Citrus aurantiifolia* (Christm.) Swingle, poznatu i kao kisela limeta i „key lime”, i njene hibride;
- indijsku slatku limetu, palestinska slatka limeta uzgojena od vrste *Citrus limettioides* Tanaka i njene hibride;
- grejp uzgojen od vrste *Citrus paradisi* Macfad. i njegove hibride;
- pomelo (šedok) uzgojen od vrste *Citrus maxima* (Burm.) Merr. i njegove hibride.

II Odredbe o kvalitetu

Svrha ovih odredbi je definisanje zahtjeva u pogledu kvaliteta agruma nakon pripreme i pakovanja.

Ovim se standardom određuju zahtjevi kvaliteta za agrume nakon pripreme i pakovanja.

U fazama nakon otpreme proizvodi mogu u pogledu zahtjeva standarda pokazivati:

- da nemaju potpunu svježinu i jedrost,
- za proizvode svrstane u klase osim klase „Ekstra”, manji pad kvaliteta zbog daljeg zrenja i sklonosti kvarenju.

A. Minimalni zahtjevi kvaliteta

Agrumi u svim klasama, uz posebne odredbe i dopuštena odstupanja koja su određena za svaku klasu pojedinačno, treba da budu:

- neoštećeni;
- bez nagnječenja i/ili većih zarašlih ozljeda na kori;
- zdravi, isključeni su proizvodi zahvaćeni truljenjem ili propadanjem koje ih čini neprikladnim za potrošnju;
- čisti, gotovo bez vidljivih stranih čestica;
- gotovo bez štetnih organizama;
- gotovo bez štete uzrokovane štetnim organizmima koje utiču na meso ploda;
- bez znakova unutrašnjeg smežuravanja (unutrašnjih osušenih djelova);
- bez oštećenja uzrokovanih niskom temperaturom ili mrazom;
- normalne spoljne vlažnosti;
- bez stranog mirisa i/ili ukusa.

Stanje i stepen razvoja agruma treba da bude takvo da omogući:

- podnošenje prevoza i rukovanja i
- stizanje na odredište u zadovoljavajućem stanju.

B. Zahtjevi dozrelosti

Agrumi treba da postignu prikladan stepen razvijenosti i zrelosti, uzimajući u obzir kriterijume specifične za sortu, vrijeme berbe i područje uzgoja.

Dozrelost agruma utvrđuje se na osnovu parametara, posebno naznačenih za svaku vrstu i to:

- minimalni sadržaj soka;

- ukupni minimalni sadržaj čvrste rastvorljive materije (minimalni sadržaj šećera);
- minimalan odnos šećera/kiselina,
- stepen obojenosti.

Stepen obojenosti treba da bude takav da, prolazeći normalan razvoj, agrumi na svom odredištu dostignu boju karakterističnu za sortu.

	Minimalan sadržaj soka (%)	Minimalan sadržaj šećera (°Brix)	Minimalan odnos šećera/kiselina	Stepen obojenosti
Limuni	20			Mora biti karakterističan za sortu. Voće zelene boje (ali ne tamno zelene) je dopušteno s tim da zadovoljava minimalne zahtjeve sadržaja soka.

Satsune, klementine, ostale sorte mandarina i njihovi hibridi

Satsune	33		6,5:1	Mora biti karakterističan za sortu na najmanje 1/3 površine ploda.
Klementine	40		7,0:1	
Ostale sorte mandarina i njihovi hibridi	33		17,5:1	

Narandže

Crvene narandže	30		6,5:1	Mora biti karakterističan za sortu. Ipak, plodovi svjetlo zelene boje koja ne prelazi 1/5 površine ploda su dopušteni. Narandžama proizvedenim u područjima visokih temperatura i visoke relativne vlažnosti vazduha tokom razvoja dopuštena je zelena boja koja prelazi 1/5 površine ploda s tim da zadovoljava minimalne zahtjeve sadržaja soka.
Navels group	33		6,5:1	
Ostale sorte	35		6,5:1	
Musambi, Sathgudi i Pacitan sa više od 1/5 zelene boje				
Ostale sorte sa više od 1/5 zelene boje				

Limete

Persijska limeta	42			Plod bi trebalo da je zelen, ali može imati žutih djelova na najviše 30% površine (u slučaju persijske limete) i najviše 20% površine (u slučaju meksičke i indijske limete).
Meksička i indijska slatka limeta	40			
Ostale sorte mandarina i njihovi hibridi	33		17,5:1	

Grejp i hibridi

Sve sorte i hibridi	35			Mora biti tipična za sortu.
---------------------	----	--	--	-----------------------------

Oroblanco	35	9		Dopušteni su plodovi zelenkaste boje (zelene u slučaju sorte Oroblanco) pod uslovom da ispunjavaju minimalne zahtjeve u pogledu sadržaja soka.
Pomelo (šedok) i hibridi		8		Mora biti tipična za sortu na najmanje dvije trećine površine ploda.

Agrumi koji zadovoljavaju uslove zrelosti mogu se prethodno podvrgnuti žućenju. Postupak žućenja je dopušten samo ako se ostala prirodna organoleptička svojstva nisu promijenila.

C. Klasiranje

Agrumi se razvrstavaju u tri klase: *ekstra klasu, klasu I i klasu II.*

Ekstra klasa

Agrumi ekstra klase treba da budu vrhunskog kvaliteta, karakteristični za sortu i/ili komercijalni tip.

Agrumi ekstra klase treba da budu bez nedostataka sa izuzetkom neznatnih površinskih oštećenja, pod uslovom da ona ne utiču na opšti izgled proizvoda, kvalitet, očuvanje kvaliteta i izgled u pakovanju.

Klasa I

Agrumi klase I treba da budu dobrog kvaliteta i karakteristični za sortu i/ili komercijalni tip.

Kod agruma klase I dopušteni su manji nedostaci, pod uslovom da ne utiču na opšti izgled proizvoda, kvalitet, očuvanje kvaliteta i izgled u pakovanju:

- manja odstupanja od oblika;
- manja odstupanja od boje, uključujući neznatne ožegotine;
- manja progresivna oštećenja kore ali da ne utiču na meso ploda;
- manja oštećenja kore nastala tokom oblikovanja ploda, kao što su »srebrni« ožiljci, rđava prevlaka ili nastala od štetočina;
- manja zacijeljena oštećenja nastala mehaničkim putem, poput oštećenja od grada, trljanja, oštećenja nastala tokom rukovanja, itd.;
- lagano ili djelimično odvajanje od kore (ili perikarpa) za svo voće iz grupe mandarina.

Klasa II

Klasa II uključuje agrume koji ne zadovoljavaju zahtjeve ekstra klasa i klase I ali zadovoljavaju minimalne zahtjeve kvaliteta.

Kod klase II dopušteni su nedostaci, pod uslovom da plodovi agruma klase II zadrže svoje osnovne karakteristike u pogledu kvaliteta, očuvanja kvaliteta i izgleda u pakovanju i to:

- odstupanja od oblika;
- odstupanja od boje, uključujući ožegotine;
- progresivno oštećenje kore, koje ne utiče na meso ploda;
- oštećenja kore nastala tokom oblikovanja ploda, kao što su »srebrni« ožiljci i rđava prevlaka ili oštećenja prouzrokovana štetočinama;
- zarasla oštećenja nastala mehaničkim putem, poput oštećenja od grada, trljanja, oštećenja nastala tokom rukovanja, itd.;

- površinske zarasle promjene na kori;
- hrapava kora;
- blago i djelimično odvajanje kore (perikarpa) kod narandži i djelimično odvajanje kore (perikarpa) kod mandarina.

D. Veličina

Veličina plodova agruma određena je najvećim prečnikom ekvatorijalnog dijela ploda ili po broju.

a) Minimalna veličina

Minimalna veličina za plodove agruma iznosi:

Voće	Prečnik (mm)
Limuni	45
Satsune, ostale sorte mandarina i hibridi	45
Klementine	35
Narandže	53
Persijska limeta	42
Meksička i indijska slatka limeta	25
Grejp i hibridi	70
Pomelo i hibridi	100

b) Ujednačenost

Agrumi se mogu mjeriti prema jednoj od sljedećih načina:

- a) da bi se omogućila ujednačenost po veličini raspon u veličini između plodova u istom pakovanju ne smije prelaziti:
- 10 mm ako je prečnik najmanjeg ploda (ako je naznačeno na pakovanju) < 60 mm;
 - 15 mm ako je prečnik najmanjeg ploda (ako je naznačeno na pakovanju) \geq 60 mm ali < 80 mm;
 - 20 mm ako je prečnik najmanjeg ploda (ako je naznačeno na pakovanju) \geq 80 mm ali < 110 mm;
 - nije propisana razlika u prečniku za plodove \geq 110 mm
- b) ako se primjenjuju oznake veličine, oznake i rasponi u sljedećim tabelama treba se poštovati:

Narandže		Limun		Satsume, ostale sorte mandarina i hibridi		Limete			
						Persijska limeta		Meksička i indijska slatka limeta	
oznaka veličine	prečnik (mm)	oznaka veličine	prečnik (mm)	oznaka veličine	rečnik (mm)	oznaka veličine	prečnik (mm)	oznaka veličine	prečnik (mm)
0	92-110	0	79-90	1-XXX	78 i više	1	58-67	1	>45
1	87-100	1	72-83	1-XX	67-78	2	53-62	2	40,1-45
2	84-96	2	68-78	1 ili 1-X	63-74	3	48-57	3	35,1-40
3	81-92	3	63-72	2	58-69	4	45-52	4	30.1-35

4	77-88	4	58-67	3	54-64	5	42-49	5	25-30
5	73-84	5	53-62	4	50-60				
6	70-80	6	48-57	5	46-56				
7	67-76	7	45-52	6*	43-52				
8	64-73			7	41-48				
9	62-70			8	39-46				
10	60-68			9	37-44				
11	58-66			10	35-42				
12	56-63								
13	53-60								

* Veličine manje od 45 mm odnose se samo na klementine.

Grejp i hibridi		Pomelo i hibridi	
oznaka veličine	prečnik (mm)	oznaka veličine	prečnik (mm)
0	>139	0	>170
1	109-139	1	156-170
2	100-119	2	148-162
3	93-110	3	140-154
4	88-102	4	132-146
5	84-97	5	123-138
6	81-93	6	116-129
7	77-89	7	100-118
8	73-85		
9	70-80		

Veličine manje od 45 mm odnose se samo na klementine.

– za plodove pakovane u rasutom stanju i nečvrstim pojedinačnim pakovanjima (mreže, vreće i sl.) pakovanja maksimalne mase 5 kg najveća razlika u veličini između najmanjeg i najvećeg ploda u istom pakovanju ne smije preći raspon tri uzastopne susjedne veličine iz ljestvice veličine ovog poglavlja.

c) za voće razvrstano po broju, razlika u veličini treba da bude u skladu sa tačkama a i b.

1. Dopuštena odstupanja

Odstupanja u pogledu kvaliteta i veličine dopuštena su u svakom pakovanju, za proizvode koji ne zadovoljavaju zahtjeve klase.

A. Dopuštena odstupanja od kvaliteta

Ekstra klasa

Za agrume ekstra klase u pakovanju može da bude brojem ili masom do 5% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve te klase, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu I.

Odstupanja ne smije da bude više od 0,5% plodova koji zadovoljavaju uslove propisane za klasu II.

Klasa I

Za agrume klase I u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve te klase, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu II.

Odstupanja ne smije biti više od 1% plodova koji ne zadovoljavaju ni uslove klase II ni minimalne uslove, ili proizvoda koji su zahvaćeni truleži.

Klasa II

Za agrume klase II u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve te klase ni minimalne zahtjeve.

Odstupanja ne smije biti više od 2 % plodova koji su zahvaćeni truleži.

B. Dopuštena odstupanja od veličine

Za sve klase u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji odgovaraju veličini neposredno iznad ili ispod (ili onih u slučaju kombinacije tri uzastopne veličine) veličine označene na pakovanju.

U svakom slučaju, odstupanje od 10% vrijedi za sve plodove koji nemaju manji prečnik od:

Voće	Prečnik (mm)
Limuni	43
Satsume, ostale sorte mandarina i hibridi	43
Persijska limeta	40
Meksička i indijska slatka limeta	nije primjenjivo
Klementine	34
Narandže	50
Grejp i hibridi	67
Pomelo i hibridi	98

2. Izlaganje

Pod izlaganjem se podrazumijeva ujednačenost plodova agruma u pakovanju i način pakovanja.

A. Ujednačenost

Sadržaj svakog pakovanja treba da bude ujednačen i da sadrži samo agrume istog porijekla, sorte ili komercijalnog tipa, kvaliteta i veličine i istog stepena zrelosti i razvijenosti. Agrumi ekstra klase treba da budu ujednačeni i po boji.

Mješavine agruma od izričito različitih sorti mogu da budu zajedno pakovane u prodajnom pakovanju, samo pod uslovom da su ujednačene po kvalitetu (za svaku vrstu na koju se odnosi), po sorti ili komercijalnom tipu i porijeklu.

Vidljivi dio sadržaja pakovanja treba da bude reprezentativan za sadržaj cijelog pakovanja.

B. Pakovanje

Plodovi agruma treba da budu upakovani na način da su dobro zaštićeni.

Materijali koji se koriste unutar pakovanja treba da budu novi, čisti i takvog kvaliteta da se izbjegnu bilo kakva spoljna ili unutrašnja oštećenja proizvoda.

Korišćenje materijala, posebno papira ili žigova s trgovačkim specifikacijama, dopušteno je pod uslovom da je štampanje ili označavanje izvedeno netoksičnom bojom ili ljepilom.

Naljepnice koje se stavljaju pojedinačno na proizvod treba da budu takve da, nakon uklanjanja, ne ostavljaju vidljive tragove ljepila, niti uzrokuju oštećenja pokožice ploda. Informacije koje su utisnute laserom na pojedinim plodovima ne smiju dovesti do oštećenja mesa ili kore ploda.

Ukoliko se plodovi umotavaju, treba koristiti tanak, suv, nov papir bez mirisa.

Zabranjeno je korišćenje bilo koje materije koja može izmijeniti prirodne karakteristike agruma, naročito ukusa ili mirisa.

Pakovanja treba da budu bez ikakvih stranih materija, odnosno dopušteno je izlaganje plodova s kratkom (neodrvjenjelom) grančicom sa nekoliko zelenih listova.

3. Označavanje

Svako pakovanje agruma treba da bude označeno podacima koji su grupisani na istom mjestu, koji su čitljivi i vidljivi spolja.

A. Identifikacija

Na svakom pakovanju agruma treba da bude:

- naziv i sjedište pravnog lica, odnosno ime i adresa fizičkog lica koje pakuje i/ili isporučuje robu.

Naziv i sjedište odnosno ime i adresa lica, koja pakuju i/ili isporučuju robu može da bude zamijenjeno:

- za sva pakovanja, osim upakovanih proizvoda, sa oznakom koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje, naznačenom u blizini izraza »Pakuje i/ili isporučuje« (ili odgovarajućim skraćenicama), oznaci prethodi oznaka zemlje/područja ISO 3166 (alfa) zemlje priznavaoca ako to nije zemlja porijekla;

- samo kod upakovanih proizvoda, sa nazivom i adresom lica koje robu stavlja na tržište sa sjedištem u Crnoj Gori, a koje je naznačeno u blizini izraza »Pakovano za:« ili odgovarajućeg izraza, a u tom slučaju, pri označavanju treba takođe uključiti oznaku koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje robu. Trgovac je dužan dati sve informacije koje inspekcijско tijelo smatra potrebnim u pogledu značenja te oznake.

B. Vrsta proizvoda

Svako pakovanje agruma treba da bude označeno podacima koji se odnose na vrstu proizvoda, i to:

- naziv voćne vrste ako vrsta nije vidljiva spolja;
- naziv sorte, za narandže; u slučaju narandži „Navel" i „Valencia"
- za skupinu mandarina:

- za Satsume: »Satsume«, koje može pratiti naziv sorte
- za klementine: gdje je to primjenjivo naznaka: »Klementine, bez koštica«, »Klementine« (1 do 10 koštica) ili »Klementine s košticama« (više od 10 koštica).
- ostale mandarine i njeni hibridi: naziv sorte.
- naziv sorte može se zamijeniti sinonimom. Trgovački naziv⁵ može se navesti samo kao dodatak uz naziv sorte ili sinonim.
- ‘Mješavina agruma’ ili odgovarajućeg naziva i uobičajenog naziva različitih vrsta, u slučaju mješavine agruma različitih vrsta;
 - ‘Bez koštica’ (po izboru).
 - boja mesa „bijela”, „ružičasta” ili „crvena” za grejp i pomelo, prema potrebi.

C. Porijeklo proizvoda

Svako pakovanje agruma treba da bude označeno podacima koji se odnose na porijeklo proizvoda, i to:

- zemlja porijekla;
- region gdje je proizveden, regionalni ili lokalni naziv mjesta proizvodnje (nije obavezno).
- u slučaju mješavine agruma različitih vrsta različitog porijekla, treba navesti naziv svake zemlje porijekla pored naziva vrste na koju se odnosi.

D. Trgovačka obilježja

Trgovačka obilježja agruma su:

- klasa;
- veličina izražena kao:
 - najmanja i najveća veličina (u mm) ili
 - oznaka veličina (nije obavezno) odnosi se na najmanju ili najveću veličinu ili brojem;

Ako se primjenjuju, navode se konzervansi ili druga hemijska sredstva upotrijebljena nakon berbe.

E. Službena kontrolna oznaka (neobavezno)

Pakovanja agruma, ukoliko sadrže više pojedinačnih prodajnih pakovanja, jasno vidljivih spolja, koja su označena propisanim podacima i na način da ne obmanjuju krajnjeg potrošača, ne treba da sadrže podatke o označavanju.

U slučaju da su takva pakovanja složena na paletama, podaci treba da budu navedeni na etiketi smještenoj na vidljivom mjestu na barem dvije strane palete.

V AKTINIDIJA (KIVI)

I Definicija proizvoda

Odredbe ovog dijela primjenjuju se na sorte aktinidije uzgojene od *Actinidia chinensis* (Planch.) ili *Actinidia deliciosa* (A.Chev., C.F., Liang i A.R. Ferguson) za snabdijevanje potrošača u svježem stanju, uz izuzetak aktinidije za industrijsku preradu.

⁵Trgovački naziv može biti zaštitni znak za koji je zatražena ili dobijena zaštita ili bilo koji drugi trgovački naziv.

II Odredbe o kvalitetu

Svrha ovih odredbi je definisanje zahtjeva u pogledu kvaliteta aktinidije nakon pripreme i pakovanja.

U fazama nakon otpreme proizvodi mogu u pogledu zahtjeva standarda pokazivati:

- da nemaju potpunu svježinu i jedrost,
- za proizvode svrstane u klase osim klase „Ekstra”, manji pad kvaliteta zbog daljeg zrenja i sklonosti kvarenju.

A. Minimalni zahtjevi kvaliteta

U svim klasama, uz posebne odredbe i dopuštena odstupanja koja su određena za svaku klasu pojedinačno, plodovi aktinidije treba da budu:

- neoštećeni (ali bez peteljke);
- zdravi;
- čisti, gotovo bez vidljivih stranih materija;
- bez štetnih organizama;
- gotovo bez šteta uzrokovanih štetnim organizmima koje utiču na meso ploda;
- primjerene čvrstoće (ne smije biti omekšani, smežurani ili vodenasti);
- dobro razvijeni; udvojeni ili mnogodjelni plodovi se isključuju;
- normalne spoljne vlažnosti;
- bez stranog mirisa i/ili ukusa.

Stanje i stepen razvijenosti plodova aktinidije treba da bude takvo da omogući:

- podnošenje prevoza i rukovanje;
- stizanje na odredište u zadovoljavajućem stanju.

B. Minimalni zahtjevi dozrelosti

Plodovi aktinidije treba da budu dovoljno razvijeni i da pokazuju zadovoljavajuću zrelost.

Da bi ovaj zahtjev bio zadovoljen plodovi aktinidije u pakovanju treba da dostignu stepen zrelosti od najmanje 6,2° Brix-a ili prosječno 15% sadržaja suve materije što bi trebalo da iznosi 9,5° Brix-a kada ulazi u distribucijski lanac.

C. Klasiranje

Aktinidija je razvrstana u tri klase: *ekstra klasu, klasu I i klasu II.*

Ekstra klasa

Plodovi aktinidije ekstra klase treba da budu vrhunskog kvaliteta i da imaju karakteristike sorte kojoj pripadaju.

Plodovi aktinidije ekstra klase treba da budu čvrsti i meso ploda treba da bude savršeno zdravo.

Plodovi aktinidije ekstra klase treba da budu bez nedostataka, izuzev vrlo malih površinskih oštećenja, pod uslovom da ona ne utiču na opšti izgled proizvoda, kvalitet, očuvanje kvaliteta, i izgled u pakovanju.

Odnos najmanjeg/najvećeg prečnika ploda aktinidije izmjeren u ekvatorijalnom dijelu treba biti jednak ili veći od 0,8.

Klasa I

Plodovi aktinidije klase I treba da budu dobrog kvaliteta i karakteristični za sortu.

Plodovi aktinidije klase I treba da budu čvrsti, a meso ploda treba da bude savršeno zdravo.

Kod aktinidije klase I dopušteni su manji nedostaci pod uslovom da ne utiču na opšti izgled proizvoda, kvalitet, očuvanje kvaliteta i izgled u pakovanju i to:

- manji nedostaci u obliku (ali bez izraštaja i većih anomalija);
- manji nedostaci u boji;
- manja površinska oštećenja pokožice, pod uslovom da ne prelaze 1 cm² ukupne površine ploda;
- mala »Haywardova obilježja« poput uzdužnih linija, bez ispupčenja.

Odnos najmanjeg/najvećeg prečnika ploda izmjereno u ekvatorijalnom dijelu ploda treba biti jednak ili veći od 0,7.

Klasa II

Klasa II obuhvata plodove koje ne zadovoljavaju zahtjeve viših klasa, ali zadovoljavaju minimalne zahtjeve kvaliteta.

Plodovi aktinidije klase II treba da budu čvrsti, a meso ploda ne smije pokazivati bilo kakva ozbiljna oštećenja.

Kod aktinidije klase II dopušteni su nedostaci, pod uslovom da aktinidija zadrži svoje osnovne karakteristike u pogledu kvaliteta, očuvanja kvaliteta i izgleda u pakovanju:

- odstupanja od oblika;
- odstupanja od boje;
- oštećenja pokožice, poput malih zacijeljenih razreza ili ogrebotina, pod uslovom da ne prelaze 2 cm² ukupne površine ploda;
- nekoliko jače izraženih 'Haywardovih obilježja' s dopuštenim neznatnim ispupčenjem;
- blago nagnječenje.

D. Veličina

Veličina plodova aktinidije određena je masom ploda.

Minimalna masa plodova aktinidije iznosi:

- 90g za ekstra klasu;
- 70g za klasu I;
- 65g za klasu II.

Razlika u masi između najmanjeg i najvećeg ploda u istom pakovanju ne smije prelaziti:

- 10g za plodove mase manje od 85g;
- 15g za plodove mase između 85g i 120g;
- 20g za plodove mase između 120g i 150g;
- 40g za plodove mase 150g i veće.

1. Dopuštena odstupanja

Dopuštena su odstupanja u pogledu kvaliteta i veličine u svakom pakovanju za proizvode koji ne zadovoljavaju uslove navedene klase.

A. Dopuštena odstupanja od kvaliteta

Ekstra klasa

Za aktinidiju ekstra klase u pakovanju može da bude brojem ili masom do 5% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu I.

Odstupanja ne smije da bude više od 0,5% proizvoda koji ne zadovoljavaju uslove klase II.

Klasa I

Za aktinidije klase I u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve te klase, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu II.

Odstupanja ne smije da bude više od 1% proizvoda koji ne zadovoljavaju ni uslove klase II ni minimalne zahtjeve kvaliteta, ili proizvoda koje je zahvatila trulež.

Klasa II

Za aktinidiju klase II u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve te klase ni minimalne zahtjeve kvaliteta.

Odstupanja ne smije da bude više od 2% proizvoda koje je zahvatila trulež.

B. Dopuštena odstupanja od veličine

Za sve klase aktinidije u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji odstupaju od najmanje veličine i/ili naznačenog raspona veličine.

Masa plodova ne smije biti manja od:

- 85g za ekstra klasu;
- 67g za klasu I;
- 62g za klasu II.

2. Izlaganje

Pod izlaganjem se podrazumijeva ujednačenost plodova aktinidije u pakovanju i način pakovanja.

A. Ujednačenost

Sadržaj svakog pakovanja aktinidije treba da bude ujednačen i da sadrži aktinidiju istog porijekla, sorte, kvaliteta i veličine.

Vidljivi dio sadržaja pakovanja treba da bude reprezentativan za sadržaj cijelog pakovanja.

B. Pakovanje

Aktinidija treba da bude pakovana na način da je dobro zaštićena.

Materijali koji se koriste za pakovanje aktinidije treba da budu novi, čisti i takvog kvaliteta da se spriječe bilo kakva spoljna ili unutrašnja oštećenja proizvoda.

Korišćenje materijala, posebno papira ili žigova s trgovačkim specifikacijama, dozvoljeno je uz uslov da je štampanje ili označavanje napravljeno s netoksičnom bojom ili ljepilom.

Naljepnice koje se pojedinačno lijepe na proizvod treba da budu takve da, kad se odstrane, ne uzrokuju vidljive tragove ljepila, i da ne uzrokuju oštećenja pokožice ploda. Pakovanja treba da budu bez ikakvih stranih materija.

3. Označavanje

Svako pakovanje treba da bude čitljivo i neizbrisivo označeno podacima, vidljivim spolja.

A. Identifikacija

Na svakom pakovanju aktinidije treba da bude:

- naziv i sjedište pravnog lica, odnosno ime i adresa fizičkog lica koje pakuje i/ili isporučuje robu.

Naziv i sjedište odnosno ime i adresa lica, koja pakuju i/ili isporučuju robu može da bude zamijenjeno:

- za sva pakovanja, osim upakovanih proizvoda, sa oznakom koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje, naznačenom u blizini izraza »Pakuje i/ili isporučuje« (ili odgovarajućim skraćenicama), oznaci prethodi oznaka zemlje/područja ISO 3166 (alfa) zemlje priznavaoca ako to nije zemlja porijekla;

- samo kod upakovanih proizvoda, sa nazivom i adresom lica koje robu stavlja na tržište sa sjedištem u Crnoj Gori, a koje je naznačeno u blizini izraza »Pakovano za:« ili odgovarajućeg izraza, a u tom slučaju, pri označavanju treba takođe uključiti oznaku koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje robu. Trgovac je dužan dati sve informacije koje inspeksijsko tijelo smatra potrebnim u pogledu značenja te oznake.

B. Vrsta voća

- »Actinidia« i/ili »Kiwi«, ako sadržaj pakovanja nije vidljiv spolja;
- naziv sorte (nije obavezno).
- boja mesa ili istovjetan podatak, ako nije zelena.

C. Porijeklo proizvoda

- zemlja porijekla;
- region gdje je proizveden, regionalni ili lokalni naziv mjesta proizvodnje (nije obavezno).

D. Trgovačka obilježja

Trgovačka obilježja aktinidije su:

- klasa;
- veličina izražena najmanjom i najvećom masom plodova;
- broj plodova (nije obavezno).

E. Službena kontrolna oznaka (neobavezno)

Pakovanja aktinidije, ukoliko sadrže više pojedinačnih prodajnih pakovanja, jasno vidljivih spolja, koja su označena propisanim podacima i na način da ne obmanjuju krajnjeg potrošača, ne treba da sadrže podatke o označavanju.

U slučaju da su takva pakovanja složena na paletama, podaci treba da budu navedeni na etiketi smještenoj na vidljivom mjestu na barem dvije strane palete.

VI BANANA

I Definicija proizvoda

Ovaj se standard primjenjuje na banane sorti (kultivara) *Musa spp.*, kao i njihovih hibrida, koje se potrošačima isporučuju svježe, nakon pripreme i pakovanja. Isključene su banane namijenjene samo za kuvanje (banane za kuvanje) ili industrijsku preradu. Sorte obuhvaćene ovim standardom navedene su u odjeljku E ovog standarda.

II Odredbe o kvalitetu

Svrha ovih odredbi je definisanje zahtjeva kvaliteta nezrelih zelenih banana nakon pripreme i pakovanja.

A. Minimalni zahtjevi kvaliteta

U svim klasama, uz posebne odredbe i dopuštena odstupanja koja su određena za svaku klasu pojedinačno, banane treba da budu:

- zelene i nezrele;
- neoštećene;
- svježe po izgledu;

- čvrste;
- zdrave, ne uključujući plodove zahvaćene procesom truljenja ili propadanja koje ih čini neprikladnima za potrošnju;
- čiste, bez vidljivih stranih čestica;
- bez štetnih organizama;
- bez oštećenja uzrokovanih štetnim organizmima;
- s čitavom peteljkom, ne savijene, bez gljivičnog oštećenja ili sušenja;
- s odstranjenim cvjetnim tučkom;
- nedeformisane ili neprirodno zakrivljene;
- nenagnječene;
- bez oštećenja nastalih zbog niskih temperatura;
- normalne spoljne vlažnosti;
- bez stranog mirisa i/ili ukusa.

Pored toga grozdovi i njihovi dijelovi treba da sadrže:

- dovoljnu količinu plodova normalne boje, koji trebaju biti zdravi i bez zaraze gljivicama;
 - da im je peteljka glatko rezana, da nije koso odrezana ili rastrgana, bez dijelova stabljike.
- Razvijenost i zrelost banana treba da budu takvi da:
- podnesu prevoz i rukovanje;
 - stignu na odredište u zadovoljavajućem stanju kako bi postigle odgovarajući stepen zrelosti nakon dozrijevanja.

B. Klasiranje

Banane se razvrstavaju u tri klase: *ekstra klasu, klasu I i klasu II.*

Ekstra klasa

Banane Ekstra klase treba da budu vrhunskog kvaliteta, karakteristične za sortu i/ili komercijalni tip.

Plodovi ne smiju da imaju nedostatke, izuzev malih površinskih mrlja koje ne pokrivaju više od 1 cm² površine, što ne smije narušiti ukupni izgled grozda ili njegovih djelova, njegov kvalitet, očuvanje kvaliteta ili izgled u pakovanju.

Klasa I

Banane klase I treba biti dobrog kvaliteta, karakteristične za sortu i/ili komercijalni tip.

Dopušteni su nedostaci na plodovima pod uslovom da ne utiču na plod i ne narušavaju opšti izgled svakog grozda ili njegovog dijela, njegov kvalitet, očuvanje kvaliteta ili izgled u pakovanju:

- manji nedostaci u obliku;
- manji nedostaci na kori nastali trenjem i ostale površinske mrlje koje ne prekrivaju više od 2 cm² površine ploda.
- takvi mali nedostaci ne smiju uticati na meso ploda.

Klasa II

Klasa II obuhvata banane koje ne zadovoljavaju zahtjeve za klasu I i ekstra klasu, ali zadovoljavaju minimalne zahtjeve kvaliteta banane.

Dozvoljeni su sledeći nedostaci pojedinačnih plodova pod uslovom da ne utiču na plod i da banane zadrže svoje bitne karakteristike u odnosu na kvalitet, očuvanje kvaliteta i izgleda:

- nedostaci u obliku;

- nedostaci na kori nastali zbog struganja, trenja ili drugih razloga, pod uslovom da ukupna zahvaćena površina ne prekriva više od 4 cm² pojedinog ploda.
- ovi nedostaci ne smiju uticati na meso ploda.

C. Veličina

Veličina se određuje:

- dužinom jestivog dijela mesa ploda izraženom u centimetrima i izmjenom duž izbočene strane od kraja cvijeta do osnovice peteljke;
- debljinom, mjenom u milimetrima debljine poprečnog presjeka ploda između bočnih strana i sredine, vertikalno na dužinsku osu.

Referentni plod za mjerenje dužine i debljine je:

- središnji plod u vanjskom redu snopa,
- plod pored mjesta na kojem je odrezan snop, u vanjskom redu grozda.

Referentni plod za mjerenje dužine i debljine je:

- središnji plod u vanjskom redu grozda,
- plod pored mjesta na kojem je odrezan grozd, u vanjskom redu grozda.

Minimalna dozvoljena dužina je 14 cm i minimalna dozvoljena debljina je 27 mm.

Izuzetno, banane podskupina Gros Michel i Cavendish proizvedene na Madeiri, Azorima, Algarve, Kreti, Lakoniji, Kanarskim ostrvima i Kipru koje su kraće od 14 cm mogu se stavljati na tržište ali ih treba razvrstati u klasu II.

Odrebe o veličini ne primjenjuju se na fig banane.

1. Dopuštena odstupanja

Odstupanja u pogledu kvaliteta i veličine dopuštena su u svakom pakovanju, za proizvode koji ne zadovoljavaju zahtjeve pojedine klase.

A. Dopuštena odstupanja od kvaliteta

Ekstra klasa

Za banane ekstra klase u pakovanju može da bude brojem ili masom do 5% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase, ali zadovoljavaju minimalne zahtjeve kvaliteta propisane za klasu I, ili su u izuzetnim slučajevima, unutar dopuštenog odstupanja za klasu I.

Klasa I

Za banane klase I u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase, ali zadovoljavaju minimalne zahtjeve kvaliteta propisane za klasu II, ili su u izuzetnim slučajevima, unutar dopuštenog odstupanja za klasu II.

Klasa II

Za banane klase II u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase niti minimalne zahtjeve kvaliteta, uz izuzetak plodova koji su podlegli takvom truljenju, oštećenju ili kvarenju koje ih čini neprikladnim za potrošnju.

B. Dopušteno odstupanje od veličine

Za banane svih klasa u pakovanju može da bude brojem do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve veličine, do najviše 1 cm za minimalnu dužinu od 14 cm. Za sve razrede, 10 % broja banana podskupina Gros Michel i Cavendish koje ne ispunjavaju obilježja veličine, do granice od 1 cm za najmanju dužinu od 14 cm, osim za banane proizvedene na Madeiri, Azorima, Kanarskim otocima, Kreti i Kipru te u Algarveu i Lakoniji.

2. Izlaganje

A. Ujednačenost

Sadržaj svakog pakovanja banana treba da bude ujednačen i da sadrži isključivo banane istog porijekla, sorte i/ili komercijalnog tipa i kvaliteta.

Vidljivi dio sadržaja pakovanja treba da bude reprezentativan za sadržaj cijelog pakovanja.

B. Pakovanje

Banane treba da budu pakovane na način da su dobro zaštićene.

Materijali koji se koriste za pakovanje banana treba da budu novi, čisti i takvog kvaliteta da se spriječe bilo kakva spoljna ili unutrašnja oštećenja proizvoda. Korišćenje materijala, posebno papira ili žigova s trgovačkim specifikacijama, dozvoljeno je uz uslov da je štampanje ili označavanje napravljeno s netoksičnom bojom ili ljepilom.

Pakovanja treba da budu bez ikakvih stranih materija.

C. Izlaganje

Pod izlaganjem se podrazumijeva ujednačenost plodova banana u pakovanju i način pakovanja.

Banane treba da budu izložene u grozdovima ili njegovim djelovima od najmanje četiri ploda ili kao pojedinačni plod. (Banane se mogu prezentovati u snopovima ili grozdovima (djelovi snopa) ili kao pojedinačni plodovi)

Stabljika ne smije biti otkinuta, već odsječena glatkim rezom.

U proizvodnim regionima, banane se mogu prodavati s peteljkom.

3. Označavanje

A. Identifikacija

Svako pakovanje banana treba da bude čitljivo i neizbrisivo označeno sledećim podacima, grupisanim na istom mjestu i vidljivim spolja:

- naziv i adresa pravnog ili fizičkog lica koje pakuje i/ili isporučuje robu.

B. Vrsta proizvoda

- »Banane«, kada sadržaj nije vidljiv spolja; - naziv sorte ili komercijalnog tipa.

C. Porijeklo proizvoda

- zemlja porijekla i u slučaju proizvoda Evropske unije područje proizvodnje,
- region gdje je proizveden, regionalni ili lokalni naziv mjesta proizvodnje (nije obavezno).

D. Trgovačka obilježja

- klasa;
- neto masa;
- veličina izražena kao minimalna dužina i, prema izboru, kao maksimalna dužina.

E. Službena kontrolna oznaka (neobavezno)

Popis glavnih grupa, podgrupa i sorti desertnih banana:

Grupe	Podgrup	Glavne sorte
AA	Sweet-fig	Sweet-fig, Pisang Mas, Amas Date, Bocadillo
AB	Ney-Poovan	Ney Poovan, Safet Velchi
AAB	Cavendish	Dwarf Cavendish
		Giant Cavendish

		Lacatan
		Poyo (Robusta)
		Williams
		Americani
		Valery
		Arvis
	Gros Michel	Gros Michel („Big Mike")
		Highgate
	Pink Fig	Figure Rose
		Figure Rose Verte
	Ibota	
AAB	Fig apple	Fig apple, Silk
	Pome (Prata)	Pacovan
		Prata Ana
	Mysore	Mysore, Pisang Ceylan, Gorolo

VII JAGODA

I Definicija proizvoda

Odredbe ovog dijela primjenjuju se na sorte jagoda uzgojenih od vrsta roda *Fragaria* L., za snabdijevanje potrošača u svježem stanju, uz izuzetak jagoda za industrijsku preradu.

II Odredbe o kvalitetu

Svrha ovih odredbi je definisanje zahtjeva u pogledu kvaliteta jagode nakon pripreme i pakovanja.

U fazama nakon otpremanja proizvodi mogu u pogledu zahtjeva standarda pokazivati:

- da nemaju potpunu svježinu i jedrost,

za proizvode svrstane u klase osim klase „Ekstra” manji pad kvaliteta zbog daljeg zrenja i sklonosti kvarenju.A. Minimalni zahtjevi kvaliteta

U svim klasama, uz posebne odredbe i dopuštena odstupanja koja su određena za svaku klasu pojedinačno, jagode treba da su:

- neoštećene;
- zdrave, isključuju se plodovi koji su zbog truljenja ili kvarenja neprikladni za konzumaciju;
- čiste, gotovo bez vidljivih stranih čestica;
- svježeg izgleda, ali neoprane;
- gotovo bez štetnih organizama;
- gotovo bez štete uzrokovane štetnim organizmima;

– sa čašicom (osim u slučaju divljih jagoda), čašica i peteljka (ako su prisutne) trebaju biti svježije i zelene;

- normalne spoljne vlažnosti;
- bez stranog mirisa i/ili ukusa.

Jagode treba da budu dovoljno razvijene i da pokazuju zadovoljavajuću zrelost.

Stanje i stepen razvoja jagoda treba da bude takvo da omogući:

- podnošenje prevoza i rukovanje;
- stizanje na odredište u zadovoljavajućem stanju.

B. Klasiranje

Jagoda se po kvalitetu razvrstava u tri klase: *ekstra klasu, klasu I i klasu II.*

Ekstra klasa

Jagode ekstra klase treba da budu vrhunskog kvaliteta i karakteristične za sortu kojoj pripadaju. Treba da budu sjajnog izgleda, zavisno od karakteristika sorte. Jagode ekstra klase treba da budu očišćene od zemlje.

Jagode ekstra klase treba da budu bez nedostataka, s izuzetkom veoma neznatnih površinskih oštećenja, pod uslovom da ona ne utiču na opšti izgled proizvoda, kvalitet, očuvanje kvaliteta i izgled u pakovanju.

Klasa I

Jagode klase I treba da budu dobrog kvaliteta i da imaju karakteristike sorte kojoj pripadaju.

Dopušteni su manji nedostaci, pod uslovom da ne utiču na opšti izgled proizvoda, kvalitet, očuvanje kvaliteta i izgled u pakovanju:

- manji nedostaci u obliku;
- bijela mrlja koja ne prelazi jednu desetinu površine ploda;
- lagani površinski tragovi pritiskanja.

Jagode treba da budu potpuno čiste od zemlje.

Klasa II

Klasa II obuhvata jagode koje ne zadovoljavaju zahtjeve za klasu I i ekstra klasu, ali zadovoljavaju minimalne zahtjeve kvaliteta.

Dopušteni su sljedeći nedostaci, pod uslovom da su jagode zadržale svoje osnovne karakteristike u pogledu kvaliteta, očuvanja kvaliteta i izgleda u pakovanju:

- odstupanje od oblika;
- bijela mrlja koja ne prelazi jednu petinu površine ploda;
- lagana suva nagnječenja koja se vjerovatno neće širiti;
- neznatne tragove zemlje.

C. Veličina

Veličina je određena najvećim prečnikom ekvatorijalnog dijela ploda.

Jagode treba da budu sledećih najmanjih veličina:

- ekstra klasa: 25 mm;
- klasa I i II: 18 mm.

Najmanja veličina za divlje jagode nije određena.

1. Dopuštena odstupanja

Odstupanja od kvaliteta i veličine u svakom pakovanju za proizvode koji ne zadovoljavaju uslove navedene klase.

A. Dopuštena odstupanja od kvaliteta

Ekstra klasa

Za jagode ekstra klase u pakovanju može da bude brojem ili masom do 5% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ekstra klase, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu I.

Odstupanja ne smije biti više od 0,5% plodova koji ne zadovoljavaju uslove klase II.

Klasa I

Za jagode klase I u pakovanju može da bude brojem ili masom 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve klase I, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu II.

Od tih 10% najviše ukupno 2% smije se sastojati od plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve klase II ili od pokvarenih plodova.

Klasa II

Za jagode klase II u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve klase II ni minimalne zahtjeve.

Od tih 10% maksimalno ukupno 2% smije se sastojati od pokvarenih plodova.

B. Dopuštena odstupanja od veličine

Nezavisno od klase kojoj jagode pripadaju, dopušteno je odstupanje brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju najmanju veličinu.

2. Izlaganje

Pod izlaganjem se podrazumijeva ujednačenost plodova jagoda u pakovanju i način pakovanja.

A. Ujednačenost

Sadržaj svakog pakovanja treba da bude ujednačen i sadržati jagode istog porijekla, sorte i kvaliteta.

Jagode ekstra klase, uz izuzetak šumskih jagoda, treba da budu posebno ujednačene po stepenu zrelosti, boji i veličini.

Jagode klase I mogu da budu manje ujednačene po veličini.

Vidljivi dio sadržaja pakovanja treba da bude reprezentativan za sadržaj cijelog pakovanja.

B. Pakovanje

Jagode treba da budu pakovane na način da su dobro zaštićene.

Materijali koji se koriste za pakovanje treba da budu novi, čisti i takvog kvaliteta da se spriječe bilo kakva spoljna ili unutrašnja oštećenja proizvoda.

Korišćenje materijala, posebno papira ili žigova s trgovačkim specifikacijama dopušteno je pod uslovom da je štampanje ili pričvršćivanje etikete izvedeno neotrovnom bojom ili ljepilom. Pakovanja treba da budu bez ikakvih stranih materija.

3. Označavanje

Svako pakovanje jagoda treba da bude označeno podacima koji su grupisani na istom mjestu, čitljivi i vidljivi spolja.

A. Identifikacija

Na svakom pakovanju jagoda treba da bude:

- naziv i sjedište pravnog lica, odnosno ime i adresa fizičkog lica koje pakuje i/ili isporučuje robu.

Naziv i sjedište odnosno ime i adresa lica, koja pakuju i/ili isporučuju robu može da bude zamijenjeno:

– za sva pakovanja, osim upakovanih proizvoda, sa oznakom koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje, naznačenom u blizini izraza »Pakuje i/ili isporučuje« (ili odgovarajućim skraćenicama), oznaci prethodi oznaka zemlje/područja ISO 3166 (alfa) zemlje priznavaoca ako to nije zemlja porijekla;

– samo kod upakovanih proizvoda, sa nazivom i adresom lica koje robu stavlja na tržište sa sjedištem u Crnoj Gori, a koje je naznačeno u blizini izraza »Pakovano za:« ili odgovarajućeg izraza, a u tom slučaju, pri označavanju treba takođe uključiti oznaku koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje robu. Trgovac je dužan dati sve informacije koje inspekcijско tijelo smatra potrebnim u pogledu značenja te oznake.

B. Vrsta voća

Svako pakovanje jagodastog voća treba da bude označeno podacima koji se odnose na vrstu proizvoda, i to:

- »Jagode«, ako sadržaj nije vidljiv spolja;
- naziv sorte – nije obavezno.

C. Porijeklo proizvoda

Svako pakovanje jagodastog voća treba da bude označeno podacima koji se odnose na vrstu proizvoda, i to:

- zemlja porijekla;
- region gdje je proizveden, regionalni ili lokalni naziv mjesta proizvodnje (nije obavezno).

D. Trgovačka obilježja

Trgovačko obilježje jagode je:

- klasa.

E. Službena kontrolna oznaka (neobavezno)

Pakovanja jagoda, ukoliko sadrže više pojedinačnih prodajnih pakovanja, jasno vidljivih spolja, koja su označena propisanim podacima i na način da ne obmanjuju krajnjeg potrošača, ne treba da sadrže podatke o označavanju.

U slučaju da su takva pakovanja složena na paletama, podaci treba da budu navedeni na etiketi smještenoj na vidljivom mjestu na barem dvije strane palete.

VII STONO GROŽĐE

I Definicija proizvoda

Odredbe ovog dijela odnose se na sorte stonog grožđa koje pripadaju vrsti *Vitis vinifera* L. za snabdijevanje potrošača u svježem stanju, uz izuzetak stonog grožđa za industrijsku preradu.

II Odredbe o kvalitetu

Svrha ovih odredbi je definisanje zahtjeva u pogledu kvaliteta stonog grožđa nakon pripreme i pakovanja.

U fazama nakon otpreme proizvodi mogu u pogledu zahtjeva standarda pokazivati:

- da nemaju potpunu svježinu i jedrost,
- za proizvode svrstane u klase osim klase „Ekstra”, manji pad kvaliteta zbog daljnjeg zrenja i sklonosti kvarenju.

A. Minimalni zahtjevi kvaliteta

U svim klasama, uz posebne odredbe i dopuštena odstupanja koja su određena za svaku klasu pojedinačno, grozdovi i bobice treba da budu:

- zdravi, ne uključujući plodove zahvaćene procesom truljenja ili propadanja koje ga čini neprikladnim za potrošnju;
- čisti, gotovo bez vidljivih stranih materija;
- gotovo bez štetnih organizama;
- gotovo bez štete uzrokovane štetnim organizmima;
- normalne spoljne vlažnosti;
- bez stranog mirisa i/ili ukusa;

Bobice treba da budu:

- neoštećene;
- dobro oblikovane;
- normalno razvijene.

Pigmentacija uzrokovana suncem ne smatra se oštećenjem.

Stepen razvijenosti i stanje plodova stonog grožđa treba da budu takvi da:

- podnesu prevoz i rukovanje;
- stignu na odredište u zadovoljavajućem stanju.

B. Zahtjevi dozrelosti

Sok bobica treba da ima indeks refrakcije od najmanje:

- 12° Brix-a za sorte Alphonse Lavallee, Cardinal i Victoria;
- 13° Brix-a za ostale sorte sa sjemenkama;
- 14° Brix-a za ostale besjemene sorte.

Sve sorte treba da imaju zadovoljavajući odnos kiseline i šećera.

C. Klasiranje

Stono grožđe se po kvalitetu razvrstava u tri klase: *ekstra klasu, klasu I i klasu II.*

Ekstra klasa

Stono grožđe ekstra klase treba da bude vrhunskog kvaliteta, karakteristično za sortu, s obilježjima područja uzgoja.

Bobice treba da budu čvrste, čvrsto srasle, ravnomjerno raspoređene duž peteljke, gotovo neoštećene peteljčice bobice.

Treba da budu bez oštećenja, sa izuzetkom neznatnih površinskih oštećenja, s tim da ne utiču na opšti izgled ploda, kvalitet, i zadržavanje kvaliteta u izloženom pakovanju.

Klasa I

Stono grožđe klase I treba da bude dobrog kvaliteta. Grozdovi treba da budu karakteristični za sortu, s obilježjima područja u kom se uzgaja. Bobice treba da budu čvrste, čvrsto srasle i koliko god je to

moгуće, neoštećene peteljčice bobice. Mogu da budu manje ravnomjerno raspoređene duž peteljke nego kod ekstra klase.

Pod uslovom da ne utiču na opšti izgled proizvoda, kvalitet, očuvanje kvaliteta i izgled u pakovanju, dopušteni su sledeći nedostaci:

- manji nedostaci u obliku;
- manji nedostaci u boji;
- vrlo mala oštećenja uzrokovana suncem ograničena samo na pokožicu.
- manja oštećenja kore.

Klasa II

Klasa II uključuje stono grožđe koje ne zadovoljava zahtjeve viših klasa, ali zadovoljava minimalne zahtjeve kvaliteta.

Grozdovi mogu da imaju manje nedostatke u obliku, razvijenosti i boji, pod uslovom da ne narušavaju bitne karakteristike sorte, s obilježjima područja u kojem uspijeva.

Bobice treba da budu dovoljno čvrste i čvrsto srasle i po mogućnosti da još uvijek imaju peteljčicu bobice. Mogu da budu neravnomjernije raspoređene na peteljci nego u klasi I.

Ukoliko stono grožđe zadržava svoje bitne karakteristike u pogledu kvaliteta, očuvanja kvaliteta i izgleda, dozvoljeni su sljedeći nedostaci:

- u obliku;
- u boji;
- neznatna oštećenja uzrokovana suncem ograničena samo na pokožicu;
- neznatno nagnječenje;
- neznatno oštećenje pokožice.

D. Veličina

Veličina je određena masom grozda.

Najmanja težina grozda treba biti 75g u klasi „Ekstra” i klasi I. Ova odredba se ne odnosi na pakovanja namijenjena za jednu porciju.

1. Dopuštena odstupanja

Dopuštena su odstupanja od kvaliteta i veličine u svakom pakovanju za proizvode koji ne zadovoljavaju uslove svoje klase.

A. Dopuštena odstupanja od kvaliteta

Ekstra klasa

Za stono grožđe ekstra klase u pakovanju može da bude do 5% grozdova koji masom ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu I. Unutar dopuštenog odstupanja ne smije da bude više od 0,5% proizvoda koji ne zadovoljava uslove klase II.

Klasa I

Za stono grožđe klase I u pakovanju može da bude do 10% grozdova koji masom ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu II. Unutar dopuštenog odstupanja ne smije da bude više od 1% proizvoda koji ne zadovoljava ni uslove klase II ni minimalne uslove, ili proizvoda koji su zahvaćeni procesom truljenja. Uz ta odstupanja, dopušteno je odstupanje od najviše 10% mase rasutih bobica, tj. bobica odvojenih od grozda, pod uslovom da su bobice zdrave i neoštećene.

Klasa II

Za stono grožđe klase II u pakovanju može biti do 10% grozdova koji masom ne zadovoljavaju zahtjeve ove klase ni minimale uslove. Unutar dopuštenog odstupanja ne smije da bude više od 2% proizvoda koji su zahvaćeni procesom truljenja. Uz ta odstupanja, dopušteno je odstupanje od najviše 10% mase rasutih bobica, tj. bobica odvojenih od grozda, pod uslovom da su bobice zdrave i neoštećene.

B. Dopuštena odstupanja od veličine

Za stono grožđe svih klasa (ako je sortirano prema veličini) dopušteno je odstupanje do 10% koji masom ne zadovoljavaju zahtjeve u pogledu veličine.

U svakom prodajnom pakovanju osim pakovanja predviđenih za jedan obrok dozvoljen je jedan grozd mase manje od 75g kako bi se prilagodila masa pakovanja pod uslovom da zadovoljava sve zahtjeve te klase.

2. Izlaganje

Pod izlaganjem se podrazumijeva ujednačenost plodova stonog grožđa u pakovanju i način pakovanja.

A. Ujednačenost

Sadržaj svakog pakovanja treba da bude ujednačen i da sadrži grozdove istog porijekla, sorte, kvaliteta i stepena zrelosti. Kod ekstra klase, grozdovi treba da budu uglavnom identične veličine i boje. Ipak, mješavina stonog grožđa od izričito različitih sorti može da bude zajedno pakovana u prodajna pakovanja, s tim da su ujednačena po kvalitetu, i za svaku sortu po porijeklu.

Vidljivi dio sadržaja pakovanja treba da bude reprezentativan za sadržaj cijelog pakovanja.

B. Pakovanje

Stono grožđe treba da bude pakovano tako da je proizvod dobro zaštićen.

Materijali korišteni unutar pakovanja treba da budu novi, čisti i takvog kvaliteta da se izbjegne spoljašnje ili unutrašnje oštećenje proizvoda. Korišćenje materijala, posebno papira ili žigova s trgovačkim specifikacijama, dozvoljeno je uz uslov da je štampanje ili označavanje napravljeno s netoksičnom bojom ili ljepilom.

Naljepnice pojedinačno pričvršćene za proizvod treba da budu takve da kad se uklone ne ostave tragove ljepila ni oštećenja pokožice.

U pakovanjima ne smije da bude stranih tijela, iako se komadić vinove loze ne duži od 5 cm smije ostaviti na peteljci grozda kao poseban oblik predstavljanja.

3. Označavanje

Svako pakovanje stonog grožđa treba da bude označeno podacima koji su grupisani na istom mjestu, čitljivi i vidljivi spolja.

A. Identifikacija

Na svakom pakovanju stonog grožđa treba da bude:

- naziv i sjedište pravnog lica, odnosno ime i adresa fizičkog lica koje pakuje i/ili isporučuje robu.

Naziv i sjedište odnosno ime i adresa lica, koja pakuju i/ili isporučuju robu može da bude zamijenjeno:

- za sva pakovanja, osim upakovanih proizvoda, sa oznakom koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje, naznačenom u blizini izraza »Pakuje i/ili isporučuje« (ili odgovarajućim skraćenicama), oznaci prethodi oznaka zemlje/područja ISO 3166 (alfa) zemlje priznavaoca ako to nije zemlja porijekla;

- samo kod upakovanih proizvoda, sa nazivom i adresom lica koje robu stavlja na tržište sa sjedištem u Crnoj Gori, a koje je naznačeno u blizini izraza »Pakovano za:« ili odgovarajućeg izraza, a u tom slučaju, pri označavanju treba takođe uključiti oznaku koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje robu.

Trgovac je dužan dati sve informacije koje inspekcijsko tijelo smatra potrebnim u pogledu značenja te oznake.

B. Vrsta proizvoda

Svako pakovanje stonog grožđa treba da bude označeno podacima koji se odnose na vrstu proizvoda, i to:

- »stono grožđe«, ukoliko sadržaj nije vidljiv spolja;
- naziv sorte ili prema potrebi, sorti.

U slučaju mješavine stonog grožđa od izričito različitih sorti, navesti nazive tih sorti.

C. Porijeklo proizvoda

Svako pakovanje stonog grožđa treba da bude označeno podacima koji se odnose na vrstu proizvoda, i to:

- zemlja (ili, prema potrebi, zemlje) porijekla;
- region gdje je proizvedeno, regionalni ili lokalni naziv mjesta proizvodnje (nije obavezno);
- u slučaju da potrošačka pakovanja sadrže mješavinu stonog grožđa upečatljivo različitog porijekla, treba navesti svaku zemlju porijekla pored naziva svake sorte.

D. Trgovačka obilježja

Trgovačka obilježja stonog grožđa su:

- klasa
- grozdovi manji od 75g namijenjeni za jednu porciju, ako je potrebno.

E. Službena kontrolna oznaka

Pakovanja stonog grožđa, ukoliko sadrže više pojedinačnih prodajnih pakovanja, jasno vidljivih spolja, koja su označena propisanim podacima i na način da ne obmanjuju krajnjeg potrošača, ne treba da sadrže podatke o označavanju.

U slučaju da su takva pakovanja složena na paletama, podaci treba da budu navedeni na etiketi smještenoj na vidljivom mjestu na barem dvije strane palete.

IX PARADAJZ

I Definicija proizvoda

Odredbe ovog dijela odnose se na sorte paradajza uzgojene od vrste *Solanum lycopersicum* (L.) za snabdijevanje potrošača u svježem stanju, uz izuzetak paradajza za industrijsku preradu.

Paradajz se može klasifikovati na četiri komercijalna tipa:

- »okrugli«;
- »rebrasti«;
- »duguljasti« ili »izduženi«;
- »cherry paradajz« (uključujući »koktel« paradajz).

II Odredbe o kvalitetu

Svrha ovih odredbi je definisanje zahtjeva u pogledu kvaliteta paradajza nakon pripreme i pakovanja.

U fazama nakon otpreme proizvodi mogu u pogledu zahtjeva standarda pokazivati:

- da nemaju potpunu svježinu i jedrost,
- za proizvode svrstane u klase osim klase „Ekstra“, manji pad kvaliteta zbog daljnjeg zrenja i sklonosti kvarenju.

A. Minimalni zahtjevi kvaliteta

Paradajz u svim klasama, uz posebne odredbe i dopuštena odstupanja koja su određena za svaku klasu pojedinačno, zadovoljava minimalne zahtjeve kvaliteta ako je:

- čitav;
- zdrav, ne uključujući plodove zahvaćene procesom truljenja ili propadanja koje ih čini neprikladnim za potrošnju u svježem stanju;
- čist, gotovo bez vidljivih stranih čestica i primjesa;
- svježeg izgleda;
- gotovo bez štetnih organizama;
- bez šteta uzrokovanih štetnim organizmima koje utiču na meso ploda;
- normalne spoljne vlažnosti;
- bez stranog mirisa i/ili ukusa.

Kod paradajza koji se na tržište stavlja u grozdovima, stabljika treba da bude svježija, zdrava, čista i bez listova ili drugih vidljivih stranih materija.

Stepen razvijenosti i stanje paradajza treba da budu takvi da:

- podnese prevoz i rukovanje;
- stigne na odredište u zadovoljavajućem stanju.

B. Klasiranje

Paradajz se razvrstava u tri klase: ekstra klasu, klasu I i klasu II.

Ekstra klasa

Paradajz ekstra klase treba da bude vrhunskog kvaliteta. Plod treba da ima čvrsto meso i da bude tipičan za pripadajuću sortu i/ili komercijalni tip.

Plod paradajza ne smije da ima tamno zeleni prsten oko kaliksa i druge nedostatke sa izuzetkom neznatnih površinskih nedostataka, uz uslov da njihova prisutnost ne utiče na opšti izgled ploda, njegov kvalitet i očuvanje kvaliteta te izgled u pakovanju.

Klasa I

Paradajz klase I treba biti dobrog kvaliteta. Plod treba da bude dovoljno čvrst i tipičan za sortu kojoj pripada.

Plod paradajza klase I treba da bude bez pukotina i vidljivog tamno zelenog prstena oko kaliksa. Manja odstupanja mogu se tolerisati ukoliko ne narušavaju opšti izgled ploda, njegov kvalitet i očuvanje kvaliteta te izgled u pakovanju kod paradajza klase I:

- neznatni nedostaci u obliku i razvijenosti ploda;
- neznatni nedostaci obojenosti ploda;
- neznatna oštećenja pokožice;
- neznatna prisutnost nagnječenja.

Za plod rebrastog paradajza klase I dozvoljena je:

- prisutnost zaraslih napuknuća na kožici, ali ne dužih od 1 cm;
- prisutnost manje izraženih izbočina;
- prisutnost manjih ispupčenja, bez kutinizacije;
- kutinizacija cvijetnog ožiljka do 1 cm²;
- prisutnost cvjetnog ožiljka u izduženom obliku, ali ne dužeg od dvije trećine najvećeg prečnika pojedinog ploda.

Klasa II

Paradajz klase II obuhvata plodove koji ne zadovoljavaju zahtjeve propisane za više klase, ali zadovoljavaju minimalne zahtjeve kvaliteta.

Plod paradajza klase II treba biti dovoljno čvrst, može biti neznatno mekši od ploda klase I, bez prisutnosti nezaraslih pukotina na kožici.

Pod uslovom da ne narušavaju opšti izgled ploda, njegov kvalitet i očuvanje kvaliteta te izgled u pakovanju, na paradajzu klase II dozvoljeni su:

- nepravilnosti oblika i razvijenosti,
- nedostaci u obojenosti ploda;
- oštećenja na kožici ili prisutnost nagnječenja, pod uslovom da time nije značajno oštećena pokožica ploda;
- prisutnost zaraslih napuknuća pokožice, ali ne dužih od 3 cm, za okrugli, rebrasti ili duguljasti paradajz.

Za plod »rebrastog« paradajza dozvoljena je:

- prisutnost više izraženih izbočina u odnosu na klasu I, uz uslov da ne uzrokuju deformisanost ploda;
- prisutnost ispupčenja;
- kutinizacija čašice do 2 cm²;
- prisutnost cvjetnog ožiljka izduženog oblika.

C. Veličina

Veličina ploda paradajza određena je najvećim prečnikom ekvatorijalnog dijela ploda. Sledeće odredbe se ne odnose na plodove u grozdu i koktel paradajz, i neobavezne su za Klasu II.

Sljedeće se odredbe ne primjenjuju na grozdove paradajza te nisu obavezne za:

- „cherry“ i koktel paradajz prečnika manjeg od 40 mm;
- rebrasti paradajz nepravilnog oblika;
- klasu II.

Da bi se obezbijedila ujednačenost u veličini, raspon veličina između plodova istog pakovanja ne smije da prelazi:

a) za paradajz mjeren prečnikom:

- 10 mm, ako je prečnik najmanjeg ploda (kao što je naznačeno na pakovanju) ispod 50 mm;
- 15 mm, ako je prečnik najmanjeg ploda (kao što je naznačeno na pakovanju) 50 mm i više ali ispod 70 mm;
- 20 mm, ako je prečnik najmanjeg ploda (kao što je naznačeno na pakovanju) 70 mm i više ali ispod 100 mm;
- razlika u prečniku nije propisana za plodove jednake ili veće od 100 mm.

U slučajevima kada se primjenjuju kodovi veličina treba poštovati kodove i rasponne sledeće tabele:

Veličina	Prečnik (mm)
0	≤ 20
1	> 20 ≤ 25
2	> 25 ≤ 30
3	> 30 ≤ 35

4	$> 35 \leq 40$
5	$> 40 \leq 47$
6	$> 47 \leq 57$
7	$> 57 \leq 67$
8	$> 67 \leq 82$
9	$> 82 \leq 102$
10	> 102

b) Za paradajz mjeren masom ili brojem razlika u veličini treba da bude u skladu s razlikama navedenim u tački a).

1. Dopuštena odstupanja

Dopuštena su odstupanja od kvaliteta i veličine u svakom pakovanju za proizvode koji ne zadovoljavaju uslove svoje klase.

A. Dopuštena odstupanja od kvaliteta

Ekstra klasa

Za paradajz ekstra klase u pakovanju može da bude brojem ili masom do 5% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve ekstra klase, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu I. Unutar dopuštenog odstupanja ne smije da bude više od 0,5% proizvoda koji ne zadovoljavaju uslove klase II.

Klasa I

Za paradajz klase I u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% plodova koji ne zadovoljavaju zahtjeve klase I, ali zadovoljavaju zahtjeve klase II. Unutar dopuštenog odstupanja ne smije da bude više od 1 % proizvoda koji ne zadovoljavaju ni uslove klase II niti minimalne uslove, ili plodova koji su zahvaćeni truleži.

U slučaju paradajza u grozdovima u pakovanju može da bude brojem ili masom do 5% paradajza odvojenih od stabljike.

Klasa II

Za paradajz klase II u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% paradajza koje ne zadovoljavaju zahtjeve klase II, ni minimalne zahtjeve kvaliteta. Unutar dopuštenog odstupanja ne smije da bude više od 2 % plodova koji su zahvaćeni procesom truljenja.

U slučaju paradajza u grozdovima u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% paradajza odvojenih od stabljike.

B. Dopuštena odstupanja od veličine

Dopušta se odstupanje od veličine za sve klase u pakovanju koje može da bude brojem ili masom do 10% plodova paradajza.

2. Izlaganje

Pod izlaganjem se podrazumijeva ujednačenost plodova paradajza u pakovanju i način pakovanja.

A. Ujednačenost

Sadržaj svakog pakovanja treba da bude ujednačen i da sadrži paradajz istog porijekla, sorte ili komercijalnog tipa, kvaliteta i veličine, ako su razvrstane po veličini.

Paradajz ekstra klase i klase I treba da budu ujednačenog stepena zrelosti i obojenosti ploda.

»Duguljasti« paradajz treba da bude ujednačen u dužini.

Ipak, mješavina paradajza od izričito različitih boja, sorti i/ili komercijalnih tipova može da bude zajedno pakovana, s tim da su ujednačeni po kvalitetu, za svaku boju, sortu i/ili komercijalni tip i po porijeklu. Nije potrebna ujednačenost veličine. Vidljivi dio sadržaja pakovanja treba da bude reprezentativan za sadržaj cijelog pakovanja.

B. Pakovanje

Paradajz treba da bude pakovan na način da je proizvod dobro zaštićen.

Materijali koji se koriste unutar pakovanja treba da budu novi, čisti i takvog kvaliteta da se spriječi uzrokovanje spoljašnjih i unutrašnjih oštećenja proizvoda. Korišćenje materijala, posebno papira ili žigova, s trgovačkim specifikacijama je dozvoljeno, uz uslov da je štampanje ili označavanje napravljeno sa netoksičnom bojom ili ljepilom.

Pakovanja treba da budu bez ikakvih stranih materija.

Naljepnice koje se pojedinačno lijepe na proizvod treba da budu takve da, kad se odstrane, ne ostavljaju vidljive tragove ljepila i ne uzrokuju oštećenja pokožice. Informacije koje su utisnute laserom na pojedinom plodu ne smiju dovesti do oštećenja mesa ili kore.

3. Označavanje

Svako pakovanje paradajza treba da bude označeno podacima koji su grupisani na istom mjestu, čitljivi i vidljivi spolja.

A. Identifikacija

Na svakom pakovanju paradajza treba da bude:

- naziv i sjedište pravnog lica, odnosno ime i adresa fizičkog lica koje pakuje i/ili isporučuje robu.

Naziv i sjedište odnosno ime i adresa lica, koja pakuju i/ili isporučuju robu može da bude zamijenjeno:

- za sva pakovanja, osim upakovanih proizvoda, sa oznakom koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje, naznačenom u blizini izraza »Pakuje i/ili isporučuje« (ili odgovarajućim skraćenicama), oznaci prethodi oznaka zemlje/područja ISO 3166 (alfa) zemlje priznavaoca ako to nije zemlja porijekla;

- samo kod upakovanih proizvoda, sa nazivom i adresom lica koje robu stavlja na tržište sa sjedištem u Crnoj Gori, a koje je naznačeno u blizini izraza »Pakovano za:« ili odgovarajućeg izraza, a u tom slučaju, pri označavanju treba takođe uključiti oznaku koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje robu. Trgovac je dužan dati sve informacije koje inspekcijско tijelo smatra potrebnim u pogledu značenja te oznake.

B. Vrsta povrća

Svako pakovanje paradajza treba da bude označeno podacima koji se odnose na vrstu proizvoda, i to: – »paradajz« ili »grozdovi paradajza« i komercijalni tip ako sadržaj pakovanja nije vidljiv spolja. Ovi su podaci obavezni na deklaraciji »cherry paradajz«, »trešnjak paradajz« (»koktel paradajz«), bilo da su u grozdovima ili ne;

- ‘mješavina paradajza’, ili paradajz odgovarajućeg naziva, u slučaju mješavine izričito različitih sorti, komercijalnih tipova i/ili boje paradajza.

- ako boja ploda, sorta ili komercijalni tip paradajza nije vidljiv spolja treba da bude navedena količina svakog ploda posebno u pakovanju.

- naziv sorte (nije obavezno).

C. Porijeklo proizvoda

Svako pakovanje paradajza treba da bude označeno podacima koji se odnose na porijekla proizvoda i to:

- zemlja porijekla;
- region gdje je proizveden, regionalni ili lokalni naziv mjesta proizvodnje (nije obavezno).

U slučaju mješavine izričito različitih boja, sorti i/ili komercijalnih tipova paradajz različitog porijekla, naziv pojedine zemlje porijekla treba da se navede pored naziva boje, sorte i/ili komercijalnog tipa.

D. Trgovačka obilježja

Trgovačka obilježja paradajza su:

- klasa;
- veličina (ako su razvrstane po veličini) izražena kao:
 - minimalni i maksimalni promjer; ili
 - minimalna i maksimalna masa; ili
 - kodna oznaka veličine kako je utvrđeno u odjeljku C.; ili
 - broj s minimalnom i maksimalnom veličinom.

E. Službena kontrolna oznaka (neobavezno)

Pakovanja paradajza, ukoliko sadrže više pojedinačnih prodajnih pakovanja, jasno vidljivih spolja, koja su označena propisanim podacima i na način da ne obmanjuju krajnjeg potrošača, ne treba da sadrže podatke o označavanju.

U slučaju da su takva pakovanja složena na paletama, podaci treba da budu navedeni na etiketi smještenoj na vidljivom mjestu na barem dvije strane palete.

X PAPRIKA

I Definicija proizvoda

Odredbe ovog dijela odnose se na sorte paprike uzgojene od vrste *Capsicum annuum* L. za snabdijevanje potrošača u svježem stanju, uz izuzetak paprike za industrijsku preradu.

II Odredbe o kvalitetu

Svrha ovih odredbi je definisanje zahtjeva u pogledu kvaliteta paprike nakon pripreme i pakovanja.

U fazama nakon otpremanja proizvodi mogu u pogledu zahtjeva standarda pokazivati:

- da nemaju potpunu svježinu i jedrost,
- za proizvode svrstane u klase osim klase „Ekstra”, manji pad kvaliteta zbog daljeg zrenja i sklonosti kvarenju.

A. Minimalni zahtjevi kvaliteta

Paprika u svim klasama, uz posebne odredbe i dopuštena odstupanja koja su određena za svaku klasu pojedinačno, zadovoljava minimalne zahtjeve kvaliteta ako je:

- čitava;
- zdrava, isključuju se plodovi koji su zbog truljenja ili kvarenja neprikladni za konzumaciju;
- čista, gotovo bez vidljivih stranih čestica i primjesa;

- svježeg izgleda;
 - čvrsta;
 - gotovo bez štetnih organizama;
 - bez šteta uzrokovanih štetnim organizmima koji utiču na meso ploda;
 - bez šteta uzrokovanih niskim temperaturama i mrazom;
 - s peteljkom, s tim da peteljka treba da bude uredno odrezana, a cvjetna čašica treba da bude neoštećena;
 - normalne spoljne vlažnosti;
 - bez stranog mirisa i/ili ukusa.
- Stepen razvijenosti i stanje ploda paprike treba da bude takvo da:
- podnese prevoz i rukovanje;
 - stigne na odredište u zadovoljavajućem stanju.

B. Klasiranje

Paprike se klasiraju u tri klase: *ekstra klasu, klasu I i klasu II.*

Extra klasa

Paprike u ovoj klasi treba da budu izuzetnog kvaliteta. Treba da imaju obilježja sorte i/ili komercijalnog tipa.

Treba da budu bez oštećenja, sa izuzetkom neznatnih površinskih oštećenja s tim da ne utiču na opšti izgled ploda, kvalitet, i održavanje kvaliteta u pakovanju.

Klasa I

Paprika klase I treba da bude dobrog kvaliteta i da bude karakteristična za sortu kojoj pripada i/ili komercijalni tip.

Ipak, sledeća neznatna oštećenja mogu da budu prisutna, s tim da ne utiču na opšti izgled ploda, kvalitet, i zadržavanje kvaliteta u izloženom pakovanju:

- neznatno odstupanje od oblika ploda;
- lagano oštećenje uzrokovano tripsima ne smije zahvatiti više od 1/3 površine ploda;
- neznatna oštećenja pokožice, poput:
 - udubljenja, ogrebotina, ožegotina, nagnječenja koja ne prekrivaju više od 2 cm oštećenja duž ploda, i 1 cm² za ostala oštećenja; ili
 - suvih površinskih pukotina koje ne smiju zahvatiti više od 1/8 površine ploda;
 - blaga oštećenja peteljke.

Klasa II

Paprika klase II uključuje plodove koji ne zadovoljavaju zahtjeve klase I i ekstra klase, ali zadovoljavaju minimalne zahtjeve kvaliteta. Uz uslov da je paprika zadržala svoje osnovne karakteristike u odnosu na kvalitet, očuvanje kvaliteta i izgled u pakovanju, dozvoljeni su nedostaci:

- u obliku;
- lagano oštećenje uzrokovano tripsima ne smije zahvatiti više od 2/3 površine ploda;
- oštećenja pokožice, poput:
 - udubljenja, ogrebotina, ožegotina, nagnječenja, i zacijeljena oštećenja koja ne prekrivaju više od 4 cm oštećenja duž ploda i 2,5 cm² za ostala oštećenja; ili
 - suvih površinskih pukotina koje ne smiju zahvatiti više od 1/4 površine ploda;
 - oštećenje cvjetnog kraja do najviše 1 cm²,
 - smežuranosti koja ne prelazi više od 1/3 površine ploda;
 - oštećenja peteljke i cvjetne čašice, s tim da okružujuće meso ploda ostane netaknuto.

C. Veličina

Veličina paprike određena je prečnikom ekvatorijalnog dijela ploda ili težinom.

Kako bi se osigurala ujednačenost u veličini, raspon veličina plodova istog pakovanja ne smije prelaziti:

- a) za paprike klasirane prema prečniku ploda:
 - 20 mm.
 - b) za paprike klasirane po težini:
 - 30g gdje najteži plod koji teži 180g ili manje;
 - 40g gdje najmanji plod koji teži više od 180g;
 - nema ograničenja kada je najlakši plod teži 260g ili više.
- Duguljaste paprike treba da budu dovoljno ujednačene po dužini.
Ujednačenost u veličini nije obvezna za klasu II.

1. Dopuštena odstupanja

Dopuštena su odstupanja od kvaliteta i veličine u svakom pakovanju za proizvode koji ne zadovoljavaju uslove svoje klase.

A. Dopuštena odstupanja od kvaliteta

Extra Klasa

Za paprike ekstra klase u pakovanju može da bude brojem ili masom do 5% paprika koje ne zadovoljavaju zahtjeve ekstra klase, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu I. Unutar dopuštenog odstupanja ne smije da bude više od 0,5% proizvoda koji ne zadovoljavaju uslove klase II.

Klasa I

Za paprike klase I u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% paprika koje ne zadovoljavaju zahtjeve klase I, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu II. Od tih 10% najviše ukupno 1% smije da se sastoji od plodova koji ne zadovoljavaju uslove klase II, niti minimalne zahtjeve, ili pokvarenih plodova.

Klasa II

Za paprike klase II u pakovanju može da bude brojem ili masom do 10% paprika koje ne zadovoljavaju zahtjeve klase II niti minimalne zahtjeve. Od tih 10% maksimalno ukupno 2% smije se sastojati od pokvarenih plodova.

B. Dopuštena odstupanja od veličine

Za sve klase (ako su klasirane) dopušteno je odstupanje od ukupno 10% prema broju ili masi za sve paprike koje ne zadovoljavaju zahtjeve u pogledu klasiranja.

2. Izlaganje

Pod izlaganjem se podrazumijeva ujednačenost plodova paprike u pakovanju i način pakovanja.

A. Ujednačenost

Sadržaj svakog pakovanja treba da bude ujednačen i da sadrži samo paprike istog porijekla, sorte ili komercijalnog tipa, kvaliteta i veličine, ako su klasirane, i u slučaju ekstra klase i klase I, treba se poštovati isti stepen zrelosti i obojenosti.

Mješavine paprika upečatljivo različitih boja i/ili komercijalnih tipova mogu se pakovati zajedno, ukoliko su ujednačene u kvalitetu, komercijalnom tipu i/ili boji te porijeklu. Vidljivi dio sadržaja pakovanja treba da bude reprezentativan za sadržaj cijelog pakovanja. Nije potrebna ujednačenost veličine.

B. Pakovanje

Paprike treba da budu pakovane na način da je proizvod dobro zaštićen.

Materijali koji se koriste za pakovanje treba da budu novi, čisti i takvog kvaliteta da se spriječi uzrokovanje spoljnih i unutrašnjih oštećenja proizvoda. Korišćenje materijala, posebno papira ili žigova, s trgovačkim specifikacijama je dozvoljeno, uz uslov da je štampanje ili označavanje napravljeno s netoksičnom bojom ili ljepilom.

Naljepnice koje se pojedinačno lijepe na proizvod treba da budu takve da, kad se odstrane, ne ostavljaju vidljive tragove ljepila i ne uzrokuju oštećenja pokožice. Pakovanja treba da budu bez ikakvih stranih materija. Informacije koje su utisnute laserom na pojedinim plodovima ne smiju dovesti do oštećenja mesa ili kore ploda.

3. Označavanje

Svako pakovanje paprike treba da bude označeno podacima koji su grupisani na istom mjestu, čitljivi i vidljivi spolja.

A. Identifikacija

Na svakom pakovanju paprike treba da bude:

- naziv i sjedište pravnog lica, odnosno ime i adresa fizičkog lica koje pakuje i/ili isporučuje robu.

Naziv i sjedište odnosno ime i adresa lica, koja pakuju i/ili isporučuju robu može da bude zamijenjeno:

- za sva pakovanja, osim upakovanih proizvoda, sa oznakom koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje, naznačenom u blizini izraza »Pakuje i/ili isporučuje« (ili odgovarajućim skraćenicama), oznaci prethodi oznaka zemlje/područja ISO 3166 (alfa) zemlje priznavaoca ako to nije zemlja porijekla;

- samo kod upakovanih proizvoda, sa nazivom i adresom lica koje robu stavlja na tržište sa sjedištem u Crnoj Gori, a koje je naznačeno u blizini izraza »Pakovano za:« ili odgovarajućeg izraza, a u tom slučaju, pri označavanju treba takođe uključiti oznaku koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje robu. Trgovac je dužan dati sve informacije koje inspeksijsko tijelo smatra potrebnim u pogledu značenja te oznake.

B. Vrsta povrća

Svako pakovanje paprika treba da bude označeno podacima koji se odnose na vrstu proizvoda, i to: Ako sadržaj pakovanja nije vidljiv spolja:

- »paprika«
- »mješavina paprike« ili istovjetan naziv, za mješavine jasno različitih komercijalnih tipova i/ili boja paprike. Ako sadržaj nije vidljiv spolja, moraju se naznačiti komercijalni tipovi i/ili boje paprika te njihove količine u pakovanju;

C. Porijeklo proizvoda

Zemlja porijekla⁶ i neobavezno, područje na kojem su uzgojeni ili državni, regionalni ili lokalni naziv mjesta.

Za mješavine jasno različitih komercijalnih tipova i/ili boja slatke paprike različitog porijekla, uz naziv dotičnog komercijalnog tipa i/ili boje navodi se svaka zemlja porijekla.

D. Trgovačke specifikacije

- Klasa.
- Veličina (ako je razvrstano po veličini) izražena u minimalnom i maksimalnom promjeru ili minimalnoj i maksimalnoj masi.

⁶Navodi se puni naziv ili opšte upotrebljavani naziv.

- Broj komada (neobavezno).
- „Ljuta” ili istovjetan naziv, prema potrebi.

E. Službena kontrolna oznaka (neobavezno)

Pakovanja paprika, ukoliko sadrže više pojedinačnih prodajnih pakovanja, jasno vidljivih spolja, koja su označena propisanim podacima i na način da ne obmanjuju krajnjeg potrošača, ne treba da sadrže podatke o označavanju.

U slučaju da su takva pakovanja složena na paletama, podaci treba da budu navedeni na etiketi smještenoj na vidljivom mjestu na barem dvije strane palete.

XI SALATA, ENDIVIJA KOVRDŽAVOG LISTA I ŠIROKOLISNA ENDIVIJA (BATAVIJA)

I Definicija proizvoda

Odredbe ovog dijela odnose se na salatu sorti uzgojenih od:

- *Lactuca sativa* L. var. *capitata* (glavičasta salata uključujući sorte maslenke, kristalke i »Iceberg« tip salate);
- *Lactuca sativa* L. var. *longifolia* (cos ili salata »romana« – rimska salata);
- *Lactuca sativa* L. var. *crispa* (lisnata salata);
- hibridi ovih sorti;
- sorte endivije sa kovrdžavim listovima uzgojene od vrste *Cichorium endivia* L. var. *crispum* Lam.;
- sorte širokolisne endivije (batavije), uzgojene od vrste *Cichorium endivia* L. var. *latifolium* Lam.

Ovaj se standard ne primjenjuje na plodove namijenjene industrijskoj preradi, proizvode izložene kao pojedinačni listovi ili zelenu salatu s korijenom i salate u posudama.

II Odredbe o kvalitetu

Svrha ovih odredbi je definisanje zahtjeva u pogledu kvaliteta salate i endivije nakon pripreme i pakovanja.

U fazama nakon otpremanja proizvodi mogu u pogledu zahtjeva standarda pokazivati:

- da nemaju potpunu svježinu i jedrost,
- manji pad kvaliteta zbog daljnjeg zrenja i sklonosti kvarenju.

A. Minimalni zahtjevi kvaliteta

U svim klasama, uz posebne odredbe i dopuštena odstupanja za svaku klasu proizvod treba da bude:

- čitav;
- zdrav, ne uključujući plodove zahvaćene procesom truljenja ili propadanja koje ga čini neprikladnim za potrošnju;
- čist i uredno odrezan, tj. gotovo bez ostataka zemlje ili drugog hranjivog medijuma za rast, te gotovo bez stranih čestica i primjesa;
- svježeg izgleda;
- turgoscentan;
- gotovo bez štetnih organizama;
- gotovo bez štete uzrokovane štetnim organizmima;
- bez prorastanja;
- normalne spoljne vlažnosti;
- bez stranog mirisa i/ili ukusa.

U slučaju salate, dozvoljena je promjena boje na crvenkasto, uzrokovana niskom temperaturom, osim ako ozbiljno ne utiče na izgled proizvoda.

Korijen treba biti odrezan pri bazi spoljnih listova, a rez treba da bude uredan.

Salata treba da bude normalno razvijena. Razvoj i stanje salate treba da omogućí:

- podnošenje prevoza i rukovanja;
- stizanje na odredište u zadovoljavajućem stanju.

B. Klasiranje

Salata se razvrstava u dvije klase: *klasa I* i *klasa II*.

Klasa I

Salata klase I treba da bude dobrog kvaliteta, tipična za pripadajuću sortu ili komercijalni tip, posebno po boji.

Salata klase I treba da bude:

- dobro oblikovana;
- čvrsta, uzevši u obzir metode uzgoja i tip proizvoda;
- bez oštećenja ili kvarenja koje utiču na jestivost;
- bez oštećenja od mraza.

Glavičasta salata klase I treba da ima dobro oblikovano srce. U slučaju glavičaste salate uzgajane u zaštićenom prostoru, srce može biti malo.

Cos ili salata »romana« klase I treba da ima srce, koje može da bude malo. Unutrašnji listovi rozete kovrdžave endivije i širokolisne endivije (batavije) klase I treba da budu žute boje.

Klasa II

Klasa II obuhvata salatu i endiviju koje ne zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu I, ali zadovoljavaju minimalne zahtjeve kvaliteta.

Salata klase II treba da bude:

- dovoljno dobro oblikovana;
- bez oštećenja i kvarenja koji ozbiljno mogu uticati na jestivost.

Dopušteni su nedostaci ukoliko je proizvod klase II zadržao svoje osnovne karakteristike u pogledu kvaliteta, očuvanja kvaliteta i izgleda u pakovanju:

- manji nedostaci u boji;
- manja oštećenja uzrokovana štetnim organizmima.

Glavičasta salata klase II treba da ima srce, koje može biti malo. U slučaju glavičaste salate uzgojene u zaštićenom prostoru, dozvoljen je nedostatak srca. Cos ili rimske salate mogu biti bez srca.

C. Veličina

Veličina se određuje masom jedne jedinice.

Kako bi se obezbijedila ujednačenost u veličini razlika između najlakše i najteže jedinice u svakom pakovanju ne smije da prelazi:

- 40g kada najlakša jedinica teži manje od 150g po jedinici;
- 100g kada najlakša jedinica teži između 150g i 300g po jedinici;
- 150g kada najlakša jedinica teži između 300g i 450g po jedinici;
- 300g kada najlakša jedinica teži više od 450g po jedinici.

Za kovrdžavu i širokolisnu endiviju (bataviju) u svim klasama, razlika između najlakše i najteže jedinice u pakovanju ne smije da prelazi 300g.

1. Dopuštena odstupanja

Dozvoljeno je odstupanje od kvaliteta i veličine u svakom pakovanju za proizvode koji ne zadovoljavaju uslove svoje klase.

A. Dopuštena odstupanja od kvaliteta

Klasa I

Za salatu i endiviju klase I u pakovanju može da bude brojem do 10% jedinica koje ne zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu I, ali zadovoljavaju zahtjeve propisane za klasu II.

Unutar dopuštenog odstupanja ne smije da bude više od 1% proizvoda koji ne zadovoljavaju ni uslove klase II niti minimalne uslove, ili proizvoda koji su zahvaćeni procesom truljenja.

Klasa II

Za salatu i endiviju klase II, u pakovanju može da bude brojem do 10% jedinica koje ne zadovoljavaju zahtjeve klase II niti minimalne zahtjeve kvaliteta.

Unutar dopuštenog odstupanja ne smije da bude više od 2% proizvoda koji su zahvaćeni procesom truljenja.

B. Dopuštena odstupanja od veličine

U svim klasama u pakovanju može da bude brojem do 10% jedinica koje ne zadovoljavaju uslove koji se odnose na veličinu.

2. Izlaganje

Pod izlaganjem se podrazumijeva ujednačenost plodova salate u pakovanju i način pakovanja.

A. Ujednačenost

Sadržaj svakog pakovanja treba da bude ujednačen i da sadrži samo proizvod istog porijekla, sorte ili komercijalnog tipa, kvaliteta i veličine.

Mješavina tipova salata i/ili endivija izričito različitih prema sorti, komercijalnom tipu i/ili boji mogu se pakovati zajedno, uz uslov da su ujednačeni po kvalitetu te, za svaku sortu, komercijalni tip i/ili boju, prema porijeklu.

Vidljivi dio sadržaja pakovanja treba da bude reprezentativan za sadržaj cijelog pakovanja.

B. Pakovanje

Proizvod treba da bude pakovan na način da bude dobro zaštićen.

Proizvod treba da bude pravilno pakovan pazeći na veličinu i tip pakovanja, bez praznog prostora ili sabijanja.

Materijali koji se koriste za pakovanje treba da budu novi, čisti i takvog kvaliteta da se spriječi uzrokovanje spoljašnjih ili unutrašnjih oštećenja proizvoda. Korišćenje materijala, posebno papira ili žigova, s trgovačkim specifikacijama je dozvoljeno, uz uslov da je štampanje ili označavanje izvedeno s netoksičnom bojom ili ljepilom. Nije potrebna ujednačenost veličine.

Pakovanja treba da budu bez ikakvih stranih materija.

3. Označavanje

Svako pakovanje salate treba da bude označeno podacima koji su grupisani na istom mjestu, čitljivi i vidljivi spolja.

A. Identifikacija

Na svakom pakovanju salate, endivije kovrdžavog lista i širokolisne endivije treba da bude:

– naziv i sjedište pravnog lica, odnosno ime i adresa fizičkog lica koje pakuje i/ili isporučuje robu.

Naziv i sjedište odnosno ime i adresa lica, koja pakuju i/ili isporučuju robu može da bude zamijenjeno:

– za sva pakovanja, osim upakovanih proizvoda, sa oznakom koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje, naznačenom u blizini izraza »Pakuje i/ili isporučuje« (ili odgovarajućim skraćenicama), oznaci prethodi oznaka zemlje/područja ISO 3166 (alfa) zemlje priznavaoca ako to nije zemlja porijekla;

– samo kod upakovanih proizvoda, sa nazivom i adresom lica koje robu stavlja na tržište sa sjedištem u Crnoj Gori, a koje je naznačeno u blizini izraza »Pakovano za:« ili odgovarajućeg izraza, a u tom slučaju, pri označavanju treba takođe uključiti oznaku koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje

robu. Trgovac je dužan dati sve informacije koje inspeksijsko tijelo smatra potrebnim u pogledu značenja te oznake.

B. Vrsta proizvoda

Svako pakovanje salate treba da bude označeno podacima koji se odnose na vrstu proizvoda, i to:

– „Zelena salata”, „salata puterica”, „batavija”, „salata kristalka (Iceberg)”, „cos salata”, „lisnata salata” (ili npr. „Oak leaf”, „Lollo bionda”, „Lollo rossa”), „kovrdžava endivija”, „širokolisna endivija (batavija)” ili istovjetan naziv ako sadržaj pakovanja nije vidljiv izvana.

– »uzgojeno u zaštićenom prostoru«, gdje je to prikladno;

– naziv sorte (nije obavezno);

– »mješavine salata« ili drugi istoznačni naziv, u slučaju kada prodajna pakovanja sadrže mješavinu salata i/ili endivija, izričito različitih sorti, komercijalnih tipova i/ili boja.

Ako proizvod nije vidljiv spolja, sorte, komercijalni tipovi i/ili boja treba da budu istaknuti na pakovanju kao i broj jedinica svake pojedine sorte, komercijalnog tipa i/ili boje.

C. Porijeklo proizvoda

Svako pakovanje salate treba da bude označeno podacima koji se odnose na vrstu proizvoda, i to:

– zemlja porijekla;

– region gdje je proizveden, regionalni ili lokalni naziv mjesta proizvodnje (nije obavezno);

– u slučaju mješavine salata i/ili endivija od izričito različitih sorti, komercijalnih tipova i/ili boja različitog porijekla, naziv zemlje porijekla treba da se navede pored naziva sorte, komercijalnog tipa i/ili boje.

D. Trgovačka obilježja

Trgovačka obilježja salate su:

– klasa;

– veličina izražena kao minimalna masa po jedinici pakovanja ili broj jedinica pakovanja.

E. Službena kontrolna oznaka (neobavezno)

Pakovanja salate, endivije kovrdžavog lista i širokolisne endivije, ukoliko sadrže više pojedinačnih prodajnih pakovanja, jasno vidljivih spolja, koja su označena propisanim podacima i na način da ne obmanjuju krajnjeg potrošača, ne treba da sadrže podatke o označavanju.

U slučaju da su takva pakovanja složena na paletama, podaci treba da budu navedeni na etiketi smještenoj na vidljivom mjestu na barem dvije strane palete.

OPŠTI STANDARDI ZA VOĆE I POVRĆE

I Minimalni zahtjevi

Zavisno od dopuštenih odstupanja, plodovi moraju biti:

- neoštećeni;
- zdravi, isključuju se plodovi koji su zbog truljenja ili kvarenja neprikladni za konzumaciju;
- čisti, gotovo bez ikakvih vidljivih stranih čestica;
- gotovo bez štetnih organizama;
- gotovo bez oštećenja uzrokovanih štetočinama koje zahvataju meso;
- bez štete uzrokovane bolestima;
- normalne spoljašnje vlage;
- bez stranog mirisa i/ili ukusa.

Stanje plodova treba da bude takvo da omogući:

- izdržljivost prilikom transporta i rukovanja,
- da stignu u zadovoljavajućem stanju na mjesto odredišta.

1. Minimalni zahtjevi zrelosti

Plodovi moraju biti dovoljno, ali ne previše razvijeni, a voće mora biti dovoljno zrelo, a ne prezrelo.

Razvijenost i stanje zrelosti plodova mora biti takvo da se može nastaviti proces zrenja i dosegnuti zadovoljavajući stepen zrelosti.

2. Dopušteno odstupanje

U svakom pakovanju dopušteno je odstupanje od 10% broja ili mase plodova koji ne zadovoljavaju minimalne zahtjeve kvaliteta. U okviru tog dopuštenog odstupanja ukupno najviše 2% smije se sastojati od plodova zahvaćenih kvarenjem.

3. Označavanje

Svako pakovanje mora na istoj strani imati navedene informacije u nastavku, koje moraju biti čitke, neizbrisive i vidljive spolja.

A. Identifikacija

Na svakom pakovanju treba da bude:

– naziv i sjedište pravnog lica, odnosno ime i adresa fizičkog lica koje pakuje i/ili isporučuje robu.

Naziv i sjedište odnosno ime i adresa lica, koja pakuju i/ili isporučuju robu može da bude zamijenjeno:

– za sva pakovanja, osim upakovanih proizvoda, sa oznakom koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje, naznačenom u blizini izraza »Pakuje i/ili isporučuje« (ili odgovarajućim

skraćenicama), oznaci prethodi oznaka zemlje/područja ISO 3166 (alfa) zemlje priznavaoca ako to nije zemlja porijekla;

– samo kod upakovanih proizvoda, sa nazivom i adresom lica koje robu stavlja na tržište sa sjedištem u Crnoj Gori, a koje je naznačeno u blizini izraza »Pakovano za:« ili odgovarajućeg izraza, a u tom slučaju, pri označavanju treba takođe uključiti oznaku koja predstavlja lice koje pakuje i/ili isporučuje robu. Trgovac je dužan dati sve informacije koje inspekcijsko tijelo smatra potrebnim u pogledu značenja te oznake.

B. Porijeklo

Puni naziv zemlje porijekla. Naziv mora biti na jeziku zemlje porijekla ili nekom drugom koji razumiju potrošači države odredišta. Taj podatak mora biti na bilo kojem jeziku koji razumiju potrošači države odredišta.

Na pakovanjima ne moraju biti navedene informacije iz prvog odlomka ako sadrže prodajna pakovanja koja su jasno vidljiva spolja i na svima su navedene te informacije. Na tim pakovanjima ne smije biti navedeno ništa što bi potrošača moglo dovesti u zabludu. Ako su ta pakovanja na paletama, podaci se moraju navesti na natpisu na vidljivom mjestu na najmanje dvije strane palete.

METODE KONTROLE USAGLAŠENOSTI VOĆA I POVRĆA SA STANDARDIMA

Sljedeće metode kontrole zasnivaju se na odredbama priručnika za sprovođenje kontrole kvaliteta svježeg voća i povrća koji je donešen u okviru Programa za primjenu međunarodnih standarda za voće i povrće OECD-a.

1. Pakovanje

Pojedinačno zapakovan dio partije, uključujući sadržaj kako bi se olakšalo rukovanje i transport prodajnih jedinica ili proizvoda u složenom ili rasutom stanju, a u cilju sprječavanja nastajanja šteta pri rukovanju i transportu.

Drumski, željeznički, brodski i avionski kontejneri ne smatraju se pakovanjem.

2. Prodajno pakovanje

Pojedinačno zapakovan dio partije, uključujući sadržaj. Upakovano prodajno pakovanje predstavlja prodajnu jedinicu za krajnjeg korisnika ili potrošača na mjestu kupovine.

2.1. Pretpakovanje

Pretpakovanja su prodajna pakovanja kod kojih ambalaža potpuno ili djelimično obavlja prehrambeni proizvod, ali na takav način da se sadržaj ne može mijenjati bez otvaranja ili promjene ambalaže. Zaštitne folije koje prekrivaju pojedinačni plod ne smatraju se pretpakovanjem.

3. Pošiljka

Količina proizvoda koju prodaje trgovac u vrijeme inspeksijske kontrole, a definisana je određenim dokumentom. Pošiljka može sadržati jedan ili nekoliko različitih tipova proizvoda, kao i jednu ili više partija svježeg i suvog voća i povrća.

4. Partija

Količina proizvoda koja u vrijeme inspeksijske kontrole na jednom mjestu, ima slična obilježja s obzirom na:

- lice koje pakuje i/ili otprema;
- zemlju porijekla;
- vrstu proizvoda;
- klasu proizvoda;
- veličinu (ako se proizvod klasira prema veličini);
- sortu ili komercijalni tip (u skladu s odredbama tržišnih standarda);
- vrstu pakovanja i prezentacije.

Ako je tokom kontrole usaglašenosti pošiljke teško razlikovati partije i/ili pojedinačno izlaganje partija nije moguće, sve partije pošiljke mogu se smatrati kao jedna partija ako su slične u pogledu vrste proizvoda, lica koje pakuje i/ili otprema, zemlje porijekla, klase i sorte ili komercijalnog tipa, ako je to predviđeno pojedinim zahtjevima u pogledu tržišnih standarda.

5. Uzorkovanje

Zbirni uzorak koji je privremeno uzet iz partije tokom kontrole.

6. Primarni uzorak

Pakovanje koje je nasumice uzeto iz partije u slučaju pakovanog proizvoda ili, količina koja je slučajnim odabirom uzeta iz dijela partije u slučaju proizvoda u rasutom stanju (direktni utovar u prevozno sredstvo ili njegov odjeljak).

7. Zbirni uzorak

Nekoliko primarnih uzoraka smatra se reprezentativnim za cijelu partiju, a njihova ukupna količina dovoljna je za procjenu partije prema svim kriterijumima.

8. Sekundarni uzorak

Jednaka količina proizvoda uzeta nasumično iz primarnog uzorka. U slučaju pakovanih jezgrastih plodova, sekundarni uzorak treba da bude težak između 300g i 1kg. Ako je primarni uzorak sastavljen od pakovanja koja sadrže prodajna pakovanja, sekundarni uzorak treba se sastojati od jednog ili više prodajnih pakovanja mase najmanje 300g.

U slučaju drugih pakovanih proizvoda, sekundarni uzorak treba sadržati 30 jedinica, neto mase pakovanja 25kg i manje, i ne sadrži prodajna pakovanja. U određenim slučajevima to znači da se cijeli sadržaj pakovanja treba pregledati, u slučaju da primarni uzorak ne sadrži više od 30 jedinica.

9. Mješoviti uzorak (samo suvi proizvod)

Mješoviti uzorak je mješavina, mase najmanje 3kg, svih sekundarnih uzoraka uzetih iz zbirnog uzorka. Proizvodi u mješovitom uzorku trebaju biti ravnomjerno izmiješani.

10. Smanjeni uzorak

Smanjeni uzorak predstavlja količinu proizvoda uzetu nasumičnim odabirom iz zbirnog ili mješovitog uzorka čija veličina je minimalna, ali dovoljna da omogući procjenu određenog kriterijuma.

Ako se inspeksijskom metodom uništava proizvod, veličina smanjenog uzorka ne smije prelaziti 10% zbirnog uzorka ili 100 jezgrastih plodova iz mješovitog uzorka.

U slučaju manjih suvih proizvoda (npr. 100g uključuje 100 jedinica), smanjeni uzorak ne smije prelaziti 300g.

Za procjenu kriterijuma stepena razvoja i/ili zrelosti, uzorkovanje treba biti sprovedeno u skladu sa uputstvima opisanim u Priručniku o objektivnim testovima za utvrđivanje kvaliteta voća i povrća te suvih i osušenih proizvoda Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD).

Nekoliko smanjenih uzoraka može se uzeti iz zbirnog ili mješovitog uzorka da bi se kontrolisalo više partija po različitim kriterijumima.

SPROVOĐENJE KONTROLE USAGLAŠENOSTI SA TRŽIŠNIM STANDARDIMA

Kontrola usaglašenosti se obavlja ocjenjivanjem nasumice uzetih uzoraka iz različitih djelova partije, a zasniva se na pretpostavci da je kvalitet uzoraka reprezentativan za kvalitet partije.

1. Mjesto kontrole

Kontrola se može vršiti tokom pakovanja, na mjestu otpreme, tokom transporta, na mjestu prijema, u veleprodaji i maloprodaji.

U slučajevima kada inspekcijsko tijelo ne može sprovesti kontrolu usaglašenosti u svojim prostorijama, vlasnik će obezbijediti opremu i prostor u kojem će se sprovesti kontrola usaglašenosti.

2. Identifikacija partije i/ili opšti utisak pošiljke

Identifikacija partije vrši se na osnovu oznaka ili drugih kriterijuma. Za pošiljke sastavljene od nekoliko partija identifikacija se vrši na osnovu prapratne dokumentacije i/ili deklaracije za tu pošiljku.

Ako se proizvod utovara ili se već utovarilo u prevozno sredstvo, kao identifikacija pošiljke treba se koristiti registarski broj prevoznog sredstva.

3. Izlaganje proizvoda

Inspektori odlučuju koja će pakovanja biti kontrolisana. Prezentaciju vrši vlasnik voća i povrća, a ona uključuje prezentaciju zbirnog uzorka kao i sve potrebne informacije za identifikaciju pošiljke ili partije.

Ako se zahtjeva sekundarni ili smanjeni uzorak, inspektori treba da ga identifikuju iz zbirnog uzorka.

4. Fizički pregled

A. Procjena ambalaže i prezentacija

Ambalaža, uključujući materijal od kojeg je sačinjena, treba da bude kontrolisana na prikladnost i čistoću u skladu s relevantnim standardima. Fizički pregled se obavlja na osnovu primarnih uzoraka a u svim ostalim slučajevima na osnovu prevoznog sredstva. Ako su dozvoljene samo neke vrste pakovanja ili prezentacije, inspektori će kontrolisati da li će se koristiti.

B. Provjera označavanja

Inspektori treba da kontrolišu da li je proizvod označen u skladu sa tržišnim standardima. To uključuje kontrolu tačnosti označavanja i/ili količina bilo kakvih izmjena i dopuna.

U slučaju pakovanog proizvoda, kontrola se vrši na osnovu primarnog uzorka, u svim ostalim slučajevima na osnovu dokumenata koji su pričvršćeni na paletu ili na prevozno sredstvo.

Voće i povrće zasebno pakovano u plastične omote ne smatra se upakovanim proizvodom i nije potrebno da bude označeno u skladu sa tržišnim standardima. U takvim slučajevima, plastični omoti smatraju se zaštitnim pakovanjem za osjetljive proizvode.

C. Kontrola usaglašenosti proizvoda

Inspektor treba da odredi veličinu zbirnog uzorka na takav način da može procijeniti partiju i slučajnim odabirom određuje pakovanja koja će kontrolisati, a u slučaju proizvoda u rasutom stanju, djelove partije iz kojih će se uzeti pojedinačni uzorci.

Uzimanje uzoraka ne smije štetno uticati na kvalitet proizvoda.

Oštećena pakovanja ne mogu se koristiti kao dio zbirnog uzorka. Takvi uzorci se stavljaju na stranu, i ako je potrebno, mogu biti predmet posebnog pregleda i izvještaja.

Zbirni uzorak treba da obuhvati sljedeće minimalne količine u slučaju kada je partija deklarirana kao nezadovoljavajuća ili kada se treba ispitati proizvod za koji postoji rizik da ne zadovoljava tržišne standarde:

Pakovani proizvodi	
Broj pakovanja u seriji	Broj pakovanja koji se uzima (primarni uzorci)
Do 100	5
Od 101 do 300	7
Od 301 do 500	9
Od 501 do 1 000	10
Više od 1 000	15 (najmanje)

Proizvod u rasutom stanju (direktni utovar u prevozno sredstvo ili njegov odjeljak)	
Masa partije u kg ili broj svežanja u partiji	Masa primarnih uzoraka u kg ili broj svežanja
Do 200	10
Od 201 do 500	20
Od 501 do 1000	30
Od 1001 do 5000	60
Više od 5000	100 (najmanje)

U slučaju veće mase voća i povrća (više od 2kg po jedinici), primarni uzorak mora se sastojati od minimum 5 jedinica. U slučaju da partija sadrži manje od 5 jedinica ili je mase manje od 10kg, mora se ispitati cijela partija.

Ako inspektor ne može donijeti odluku nakon obavljenog pregleda, obavijeće se drugi fizički pregled i donijeće se odluka na osnovu prosjeka ova dva pregleda.

5. Kontrola proizvoda

U slučaju pakovanih proizvoda, za kontrolu opšteg izgleda proizvoda, predstavljanja, čistoće pakovanja i označavanja koriste se primarni uzorci.

U svim drugim slučajevima, kontrola se vrši na osnovu partije ili prevoznog sredstva.

Za potrebe kontrole proizvodi će biti u potpunosti uklonjeni iz ambalaže. Inspektor može da se odluči da kontrolu ne vrši na ovaj način u slučaju kada se kontrola vrši na osnovu mješovitih uzoraka.

Kontrola ujednačenosti, minimalni zahtjevi, kvalitet klase i veličine obavljaju se na osnovu zbirnog uzorka ili mješovitog uzorka. Spoljni nedostaci kontrolisaće se putem zbirnog ili mješovitog uzorka uzimajući u obzir brošure s objašnjenjima objavljene u okviru Programa za primjenu međunarodnih standarda za voće i povrće OECD-a.

Određeni kriterijumi o stepenu razvoja i/ili zrelosti, prisutnosti odnosno izostanku nekih unutrašnjih nedostataka mogu se kontrolisati putem smanjenog uzorka.

Kontrola na osnovu smanjenog uzorka posebno se odnosi na kontrole koje uništavaju trgovačku vrijednost proizvoda.

U slučaju neusaglašenosti voća i povrća sa tržišnim standardima, inspektor treba da odluči koji procenat nije usaglašen i da ga izrazi brojem ili masom.

Kriterijumi za stepen razvoja i/ili zrelosti kontrolisace se instrumentima i metodama koje su propisane minimalnim zahtjevima u pogledu kvaliteta voća i povrća ili Priručnikom o objektivnim testovima za utvrđivanje kvaliteta voća i povrća te suvih i osušenih proizvoda Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD).

6. Izvještaj o rezultatima kontrole

Potvrda o usaglašenosti iz člana 6 ovog pravilnika izdaje se nakon što se kontrolom utvrdi da je voće i povrće u skladu sa tržišnim standardima.

Ako se utvrde nedostaci, trgovac ili njegov zakonski predstavnik biće u pisanom obliku obaviješteni o nedostacima. Ako je usaglašenost sa tržišnim standardima moguće postići promjenom označavanja, trgovac ili njegov zakonski predstavnik biće obaviješteni.

Ako se utvrde nedostaci u proizvodu, pronađeni udio koji nije u skladu sa tržišnim standardima treba da se navede u procentima.

7. Smanjenje vrijednosti nakon obavljene kontrole usaglašenosti

Nakon obavljene kontrole usaglašenosti zbirni/mješoviti uzorak se stavlja na raspolaganje trgovcu ili njegovom predstavniku. Inspeksijsko tijelo nije dužno vratiti djelove zbirnog ili miješanog uzorka koji su uništeni tokom kontrole usklađenosti.

(Naziv i adresa podnosioca zahtjeva)

Datum: _____

CRNA GORA

UPRAVA ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE

Broj zahtjeva: _____

**Zahtjev za obavljanje kontrole usaglašenosti voća i povrća sa tržišnim standardima i izdavanje
Potvrde o usaglašenosti**

Molimo da obavite kontrolu i izdate potvrdu o usaglašenosti voća/povrća sa tržišnim standardima.

1. Uvoznik/trgovac:

2. Izvoznik/trgovac:

3. Trgovac u unutrašnjem prometu

4. Naziv lica koje je obavilo pakovanje/navedeno na pakovanju (ako proizvod nije pakovao trgovac):

5. Odredište - država (izvoz):

6. Zemlja porijekla:

7. Oznaka prevoznog sredstva:

8. Carinska ispostava:

9. Vrsta i broj pratećeg dokumenta i datum (račun):

10. Podaci o proizvodu koji je predmet kontrole:

Vrsta proizvoda	Sorta (ako zahtijeva standard)	Klasa	Broj i opis jedinica pakovanja (i broj paleta)	Ukupna količina (kg)	Bruto masa (kg)	Neto masa (kg)
Ukupno						

Prilozi: – prateći dokument (račun)

Potpisom ovoga zahtjeva garantujem da su podaci navedeni u zahtjevu tačni.

Pečat i potpis podnosioca zahtjeva: _____

OBRAZAC 2

CRNA GORA

UPRAVA ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE

POTVRDA O USAGLAŠENOSTI VOĆA I POVRĆA SA STANDARDIMA
CERTIFICATE OF COMPLIANCE WITH FRUIT AND VEGETABLE STANDARDS BESCHEINIGUNG ÜBER DIE
EINHALTUNG OBST UND GEMÜSE STANDARDS

Kontrola se obavlja na osnovu Zakona o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda i Pravilnika o opštim i posebnim standardima za stavljanje na tržište voća i povrća

1. Trgovac/Trader/Unternehmer		Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove/Administration for Food Safety, Veterinary and Phytosanitary affairs Serdara Jola Piletića br. 26, 81000 Podgorica		
2. ☐ Unutrašnje tržište/Domestic market/Binnenland Fitosanitarna inspekcija/ Phytosanitary Inspection/		3. ☐ Uvoz/Import/ Einfuhr ☐ Izvoz/Export/Ausfuhr Fitosanitarna inspekcija/ Phytosanitary Inspection/		
4. Mjesto kontrole/zemlja porijekla* (1)/ Place of inspection/country of origin (1) Kontrollort/Unsprungsland (1)		5. Zemlja odredišta– Region or country of destination – Bestimmungsgebiet oder Land		
6. Oznaka prevoznog sredstva/ Identifier of means of transport / Kennzeichen des Transportmittels		7. ☐ unutrašnje tržište – internal - Binnenland ☐ uvoz – import – Einfuhr ☐ izvoz – export – Ausfuhr		
8. Pakovanje (broj i opis) – Packages (number and type) – Verpackung (Anzahl und Art)	9. Vrsta proizvoda (sorta, ako se u standardu traži) / Type of product (variety if the standard specifies) / Art des Erzeugnisses (Sorte, falls die Norm dies vorsieht)	10. Klasa/ Quality class / Klasse	11. Ukupna neto masa u kg/ Total weight in kg, Gesamtgewicht in kg	
12. Gore opisana pošiljka u vrijeme izdavanja ove potvrde zadovoljava važeće tržišne standarde – The abovementioned inspection body certifies following inspection by sampling that the above goods correspond at the time of inspection to the Community marketing standards in force – Die vorstehend bezeichnete Kontrollstelle bescheinigt auf der Grundlage einer Stichprobenkontrolle, dass die genannte Ware zum Zeitpunkt der Kontrolle den geltenden Vermarktungsnormen der Gemeinschaft entspricht _____				
Carinska ispostava: ulaz/izlaz (2)/ Customs office foreseen entry/exit (2)/ Vorgesehenes Zollamt Eingang/Ausgang (2)				
Vrijeme važenja _____ dana/ Period of validity _____ days/ Gültigkeitsdauer _____ Tage				

Mjesto i datum izdavanja/Place and date of issue/ Ort und Datum der Ausstellung _____

Kontrola/Inspection/ Stempel der Kontrollstelle

MP

.....

Inspektor(ime štampanim slovima)

/Inspector (Name in block letters)

Potpis/Signature/Unterschrift

Kontrolleur (Name in Druckbuchstaben)

13. Primjedbe – Comments – Bemerkungen

(1) * Ako se proizvod reeksportuje, u polju broj 4. mora se navesti zemlja porijekla—Where the goods are being reexported, indicate their origin in box 4. – Wird das Erzeugnis wieder ausgeführt, so ist sein Ursprung in Feld 4 anzugeben.

CRNA GORA

UPRAVA ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE
ZAPISNIK O NEUSAGLAŠENOSTI VOĆA I POVRĆA SA STANDARDIMA

Mjesto obavljanja kontrole:

Prisutni u ime stranke: 1.

2.

Kontrola se obavlja na osnovu Zakona o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda i
Pravilnika o opštim i posebnim standardima za stavljanje na tržište voća i povrća i Zakona o inspekcijskom nadzoru

Vrijeme početka kontrole: od ____ h do ____ h

PODACI O PROIZVODU

Vrsta proizvoda (sorta, ako se zahtjeva propisanim kriterijumom kvaliteta):	Zemlja porijekla:
Partija:	Količina u kg:
Trgovac:	Vrsta i broj pratećeg dokumenta: ☐ Međunarodna potvrda o usaglašenosti ☐ Otpremnica ☐ Račun
Distributer:	Zemlja porijekla:
Ukupna neto masa ili broj pojedinačnih pakovanja u partiji:	Neto masa uzorka:

Utvrđeno činjenično stanje /Opis uzorka i drugi važni podaci (vrsta uzorka, okolnosti u kojima je uzet uzorak, način pakovanja, obavezan opis ambalažne jedinice – vrsta ambalaže i neto masa ambalaže, stanje ambalaže i podaci na deklaraciji)

U skladu s članom ____ stavom ____ Pravilnika o opštim i posebnim standardima za stavljanje na tržište voća i povrća fitosanitarni inspektor po službenoj dužnosti donosi

USMENO RJEŠENJE

1. Privremeno se zabranjuje stavljanje na tržište ____ kg _____

(vrsta voća/povrća) koje se nalazi u _____.

2. Privremena mjera zabrane traje dok:

– se dio ili cjelokupna količina voća i povrća ne uskladi sa tržišnim standardima i fitosanitarni inspektor ne izda Potvrdu o usaglašenosti; ili

– stranka dostavi fitosanitarnom inspektoru dokaze da će se voće i povrće koristiti za industrijsku preradu ili kao hrana za životinje ili bilo koju drugu namjenu koja nije za ljudsku ishranu u svježem stanju; ili

– stranka dostavi fitosanitarnom inspektoru dokaze o poduzetim mjerama koje su u skladu sa očuvanjem životne sredine (npr. kompost, bioprerada).

3. Ako u roku od --- dana od dana izricanja privremene mjere zabrane nijesu ispravljene nepravilnosti zbog kojih je usmeno rješenje donijeto, fitosanitarni inspektor će donijeti rješenje u pisanom obliku o otklanjanju nepravilnosti odnosno nedostataka u skladu s odredbama Pravilnika o opštim i posebnim standardima za stavljanje na tržište voća i povrća koje se odnose na sprovođenje kontrole usaglašenosti sa tržišnim standardima.

4. Ovo usmeno rješenje je izvršno trenutkom zaključenja zapisnika i uručenja stranci.

Zapisnik je pročitao prisutnima, koji: nemaju primjedbi imaju sledeće primjedbe:

Ovaj je zapisnik sastavljen u dva jednaka primjerka, od kojih se jedan uručuje stranci a jedan zadržava fitosanitarni inspektor.

Zapisnik je zaključen u _____ sati.

Potpis stranke:

Potpis inspektora:

OBRAZAC 4

(Naziv i adresa uvoznika)

Mjesto i datum: _____

Obavještenje o međunarodnoj potvrdi o usaglašenosti voća i povrća sa standardima koja je izdata u drugoj državi

1. Izvoznik: _____

2. Zemlje porijekla: _____

3. Vrsta i oznaka prevoznog sredstva: _____

4. Oznaka potvrde o usaglašenosti izdate u drugoj zemlji: _____

5. Podaci o pošiljci:

Vrsta voća ili povrća	Ukupna neto masa (kg)	Vrsta voća ili povrća	Ukupna neto masa (kg)
Jabuka		Stono grožđe	
Kruška		Paradajz	
Šljiva		Paprika	
Trešnja i višnja		Krompir	
Breskva i nektarina		Lubenica	
Agrumi		Dinja	
Smokva		Luk	
Aktinidija		Bijeli luk	
Šipak		Kupus i kelj	
Banana		Zelena salata	
Jagodaste voćne vrste		Lisnato povrće	
Jagoda		Mahunasto povrće	
Orah		Korjenasto povrće	
Lješnik			
Ostale vrste voća i povrća			

Potpisom garantujem da su podaci navedeni na etiketi tačni.

Prilog: Potvrda o usaglašenosti s tržišnim standardima izdata u drugoj zemlji

Pečat i potpis uvoznika:

Crna Gora

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove

ZAHTJEV ZA OVLAŠĆENJE TRGOVACA VOĆEM I POVRĆEM

1. PODACI O PODNOSIOCU ZAHTJEVA

Naziv podnosioca zahtjeva	
Adresa podnosioca zahtjeva	
Broj telefona, fax, e-mail	
Ime i prezime odgovorne osobe/vlasnika/obrta	
Vrsta voća i/ili povrća za koju se podnosi Zahtjev za ovlašćenje	1. 2. 3.

2. PODACI O ODGOVORNOJ OSOBI:

Ime i prezime	
Adresa mjesta rada	
Naziv radnog mjesta	
Broj telefona, fax, e-mail	

3. PODACI O OSOBI KOJA ĆE OBAVLJATI KONTROLU I IZDAVATI POTVRDE:

Ime i prezime	
Adresa mjesta rada	
Naziv radnog mjesta	
Broj telefona, fax, e-mail	

4. PRILOZI UZ ZAHTJEV:

Staviti X	Dokumentacija
	Izvod iz sudskog/registra privrednih subjekata
	Ugovor o radu i dokaz o stručnoj spremi osobe koja će obavljati kontrolu i izdavati potvrde
	Dokazi o odgovarajućoj opremi za pripremu i pakovanje
	Dokaz o ostvarenom godišnjem prometu za prethodnu godinu

Datum podnošenja zahtjeva:

Potpis podnosioca zahtjeva:

OBRAZAC 8

NAZIV I SJEDIŠTE TRGOVAČKOG DRUŠTVA:

MJESTO KONTROLE:

**EVIDENCIJA O OBAVLJENIM KONTROLAMA USAGLAŠENOSTI VOĆA I POVRĆA SA STANDARDIMA ZA
_____ GODINU**

Red. br.	Datum	Vrsta voća ili povrća	Sorta (ako se u standardu traži)	Neto masa (kg)	Oznaka lota (partije)	Klasa	Pakovanje (broj i opis)	Zemlja porijekla	Zemlja odredišta ili CG	Broj sertifikata o usklađenosti	Kontrolu izvršio	Napomena
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												

"

Član 8

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

*U ovaj pravilnik prenijete su odredbe Regulative 2023/2429 o dopuni Regulative (EU) br. 1308/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća u pogledu tržišnih standarda za sektor voća i povrća, određene prerađene proizvode od voća i povrća te sektor banana i o stavljanju van snage Regulative Komisije (EZ) br. 1666/1999 i Regulativi o sprovođenju Komisije (EU) br. 543/2011 i (EU) br. 1333/2011 od 17. avgusta 2023.

Broj: 04-307/26-14231/3

Podgorica, 10. jun 2026. godine

Ministar,
Vladimir Joković, s.r.